

Istraživački izvještaj

ELEMENTI KORUPCIJE NA LOKALNOM NIVOU I MOGUĆNOSTI PREVENCIJE

Monitoring mladih aktivista projekta *Znanje In, korupcija Out*

Tajma Tiro, Monika Puđa, Vladimir Pejičić, Nerma Ribić i Radenko Udovičić

Sarajevo, februar 2019.

Zarobljena država

BiH se prema Indeksu percepcije korupcije Transparency International (TI) za 2018. godinu nalazi na 89. mjestu od ukupno 180 zemalja, sa ocjenom 38 na skali od 0 do 100, što pokazuje dugogodišnju stagnaciju i urušavanje demokratskog sistema.

Najbolje rezultate imala je Zapadna Evropa, a najgore Subsaharska Afrika. Najkorumpiranije zemlje Zapadnog Balkana, prema istraživanju Transparency Internationala, su Albanija, Makedonija, pa Kosovo koje se nalaze na 99, odnosno 93. mjestu po indeksu korupcije. Slijede BiH i Srbija na 89, odnosno 87. mjestu, dok je Crna Gora na 67, a Hrvatska na 60. mjestu.

TI u objavljenom godišnjem izvještaju o Indeksu percepcije korupcije (CPI) u svijetu za 2018. godinu, koji mjeri nivo korupcije u javnom sektoru, navodi da ovogodišnji indeks donosi već poznatu sliku stvari – više od dvije trećine zemalja ima indeks koji ukazuje na nedovoljno efikasnu borbu protiv korupcije. No, objavljeni izvještaj procjenjuje da najviše zabrinjava to što većina zemalja nije napravila nikakav ili jako mali napredak u oblasti iskorjenjivanja korupcije.

Zemlje regiona su analizirane u sklopu istočne Evrope i centralne Azije. Zapadni Balkan ima drugi po redu najlošiji rezultat u indeksu. Skoro svaka zemlja pravila je vrlo ograničen napredak u borbi protiv korupcije. Manjak političke volje, oslabljene institucije i ograničenost političkih prava kreirali su atmosferu u kojoj korupcija cvjeta, a postoji jako malo volje za borbu protiv ove pošasti, navodi se u izvještaju

Naročito je, kod mnogih od svih ovih država izostalo otkrivanje dovoljno informacija o izbornim kampanjama i finansiranju političkih partija. Sa druge strane, te države djeluju protiv organizacija civilnog društva, vode istrage protiv novinara i političkih oponenta.

Jedna od velikih prepreka u borbi protiv korupcije u Istočnoj Evropi i Centralnoj Aziji je *zarobljena država*, gdje su moćni pojedinci ili grupe preuzele kontrolu nad donošenjem državnih odluka i koriste korupciju kao sredstvo zaobilaženja pravde. Ovi elementi u Bosni i Hercegovini su još izraženiji jer je država *zarobljena* i složenom državnim strukturom od dva entiteta, jednim distriktom i 10 kantona koji imaju velike nadležnosti. Ključni problem je ogromno međuetničko nepovjerenje i različito gledanje kako na prošlost tako i na budućnost generisano neriješenim nacionalnim pitanjima koje je Dejtonski sporazum samo amortizovao i koja su se ponovo u potpunosti rasplamsala.

Mogućnost etničkog veta u takvim uslovima koči brojne procese, pa tako i borbu protiv korupcije jer se u ponašanju političkih faktora, ali i percepciji građana, pojavljuju „vaši“ i „naši“, kako zagovornici i zaštitnici nacionalnih interesa, tako i kulturnjaci, naučnici, sportisti, privrednici, pa i kriminalci. Kanal zarobljenosti je veza političkih partija, ekonomskih subjekata i pravosuđa, što je posebno istaknuto kroz intervju od strane dijela (nezavisnih) sagovornika u istraživanju bilo radi direktnih ekonomskih razloga, bilo ostanka na vlasti, što takođe ima snažnu ekonomsku generiranost.

Vijeće ministara BiH je u maju 2015 usvojilo STRATEGIJU ZA BORBU PROTIV KORUPCIJE 2015-2019. koja predviđa niz mjera koje koordiniraju napore države, NVO sektora, stručnih institucija i građana. Jedan od strateških ciljeva Akcionog plana za implementaciju na državnom nivou Strategije za borbu protiv korupcije je podizanje javne svijesti i promocija potrebe za učešće cijelog društva u borbi protiv korupcije. To uključuje aktivnosti u cilju podsticanja etičkog ponašanja djece i mladih kroz podršku vannastavnim projektima civilnog sektora. Ali do danas, mjere i aktivnosti koje treba da dovedu do ostvarivanja ovog strateškog cilja su djelomično ili nisu uopšte implementirane.

Kao što je navedeno od strane same Strategije, jedna od prepreka za uspješnu provedbu Strategije i Akcionog plana je nedostatak podrške javnosti za borbu protiv korupcije. Ona je nepotpuna i neefikasna bez javne svijesti o štetnosti korupcije i spremnosti društva i pojedinaca da zahtijevaju i podržavaju antikorupcijske aktivnosti i sudjeluju u njima. Podizanje svijesti apsolutno je neophodno, posebno među mladima.

Organizacije Medijske inicijative i Centar za razvoj omladinskog aktivizma (CROA), uz podršku UNDEF, još 2017. godine pokrenule projekat koji treba da razvije omladinsko djelovanje u borbi protiv korupcije. Projekat *Jačanje omladinskog aktivizma u borbi protiv korupcije: Znanje In, korupcija Out* ima za cilj da ojača glas i prisustvo mladih u antikorupcijskim aktivnostima koje se trenutno provode u Bosni i Hercegovini. Jedna od aktivnosti je bilo i istraživanje putem anketiranja Mladi i stavovi u korupciji te na pitanje *u kojem sektoru je po vašem mišljenju najveća korupcija*, ubjedljivo najviše - 77,52 posto odgovora, su dobili politički odnosi. Kao što se vidjelo u otvorenim odgovorima, ispitanici pod tim podrazumijevaju od zapošljavanja u javnim službama po stranačkoj osnovi, pa sve do aktivnosti političara u raznim kriminalnim radnjama u svim sferama države. Na drugom mjestu po korupiranosti je policija, a potom zdravstvo te sudstvo dok su nešto manji procenti naspram javnih nabavki, školstva i privrednih odnosa. Međtim, u različitim istraživanjima Transparency International i mreže Account, ističe se da je korupcija u javnim nabavkama, po finansijskoj vrijednosti izrazito dominantna naspram svih drugih vidova korupcije i nezakonitog postupanja.

Stoga su Medijske inicijative u okviru ovog projekta provela istraživanje iz oblasti prevencije i borbe protiv korupcije sa fokusom na opštinski/gradski nivo vlasti. Prva faza istraživanja je bio uvid u zvanične gradske/opštinske web stranice sredina u kojima se provodi projekat sa ciljem saznanja o njihovom sadržaju i interaktivnosti u smislu prevencije i prijave korupcije i lokalnih akata koji tretiraju to područje.

Drugi segment su bili polustrukturirani intervjui sa predstavnicima lokalne vlasti, NVO sektora i medija pri čemu su detektovani osnovni oblici korupcije i društveno-politički problemi koji joj pogoduju te djelotvornost i načini djelovanja NVO sektora i medija u borbi protiv korupcije.

U trećoj fazi istraživanja traženi su od relevantnih opštinskih/gradskih tijela podaci o broju novozaposlenih, raspisanih tendera za javne nabavke u periodu od početka 2017. godine kao i nekih specifičnih podataka o radu JLS koji doprinose prevenciji korupcije. Istraživanje je trajalo u periodu maj – septembar 2018. godine.

Slijede rezultati koji su dobijeni kroz istraživanje.

Pregled web stranica ciljnih opština i gradova

Istraživački tim projekta je u prvoj polovini maja 2018. godine izvršio monitoring i analizu zvaničnih web stranica 12 opština/gradova. Fokus je bio na tome da li u postavljenim dokumentima na stranicama ima zakonskih ili internih opštinskih/gradskih dokumenata koji tretiraju na neki način borbu protiv korupcije. Postoje li postavljene na web neke strategije za prevenciju i borbu protiv korupcije, bilo sa lokalnog, entitetskog ili državnog nivoa.

Takođe, napravljen je uvid u statute opštine ili grada da se vidi da li u njima ima makar indirektno nešto što se tiče prevencije korupcije. Poseban akcent je bio da se na web stranicama, bilo u statutima ili nekom drugom relevantnom dokumentu, ili kroz menije, uvidi da li imaju propisane procedere zapošljavanja i javnih nabavki. Takođe, ličnom procjenom, na osnovu iskustva u korištenju različitih web stranica javnog i privatnog karaktera, napravljeni su osvrti na funkcionalnost, odnosno lakoću snalaženja na web stranici, što je od ključne važnosti kako za informisanje posjetilaca, tako i uslužnost jedinice lokalne samouprave (JLS) prema građanima kao i mogućnost interakcije prema korisnicima.

Monitorisane su web stranice Grada Mostara, Općine Centar Sarajevo, Općine Novi Grad Sarajevo, Općine Novo Sarajevo, Grada Prijedora, Grada Istočno Sarajevo, Grada Banja Luka, Opštine Foča, Grada Bihaća, Grada Zenica, Brčko Distrikta i Grada Tuzla.

Grad Mostar

<http://mostar.ba/pocetna-91.html>

Web stranica Grada Mostara je sadržajna i jednostavna je za snalaženje. Stranica je dostupna na bosanskom, hrvatskom, srpskom i engleskom jeziku. Iako je Mostar već nekoliko godina specifičan po pitanju neodržavanja lokalnih izbora pa samim tim i promjene lokalne vlasti, informacije se redovno ažuriraju. Međutim dinamika postavljena vijesti je otprilike svaki drugi dan, što je ipak za grad koji ima preko 100 000 stanovika sa informativne strane nedovoljno.

Na početnoj stranici nalaze se aktualne novosti od značaja za Grad. Zatim dio koji se odnosi na opće informacije o Mostaru, koje uključuju grb, zastavu, budžet o gradonačelniku i gradskoj upravi i svim njenim odjelima. Pored video i foto galerije, konkursa i kontakata postoji i dio za javne nabavke koji sadrži plan javnih nabavki I izvještaj o njihovm izvršenju. Građani sa web stranice mogu preuzeti različite vrste obrazaca koje su im potrebni za različite zahtjeve.

Sa početne stranice ili kroz razne menije, nema nikakvog sadržaja koji sadrži riječ korupcija. No, na stranici postoji opcija pretrage ključnih pojmova. Na taj način pronađen je članak iz 2013. godine kada je bila jedna izložba karikatura koja je na kreativan način prikazala

posljedice korupcije na bosansko-hercegovačko društvo. Na isti način pronašli smo informaciju o otvaranju Sajma gospodarstva iz 2014. godine gdje se u govoru tadašnjeg predsjednika Hrvatske Josipovića spominje kako je u Bosni i Hercegovini korupcija veliki problem na kojem se treba raditi. I to je sve.

Statut grada Mostara koji se nalazi na stranici indirektno tretira pitanje prevencije i borbe protiv korupcije kroz tačku "Unutrašnji nadzor". Navodi se da je to "nezavisna i objektivna funkcija procjene nadzora nad finansijskim, materijalnim i računovodstvenim poslovanjem budžetskih korisnika, te nad zakonitošću i svrsihodnošću upotrebe budžetskih sredstava, a u cilju pravilne, ekonomične, namjenske i efikasne upotrebe resursa". Služba za unutrašnji nadzor posebno daje mišljenje o godišnjem izvještaju o izvršenju budžeta koji podnosi izvršni organ Grada. U tom izvještaju se, pored ostalog, ispituje: da li se budžetski plan ispoštovao; da li su sve finansijske transakcije pravilno zabilježene i obrazložene; da li su svi prihodi i rashodi ostvareni u skladu sa pravilima i propisima; da li su dokumenti potpuni i ispravni. Iako Služba za nadzor kvartalno pravi izvještaje, niti jedan nije dostupan na web stranici grada niti se zna da li su eventualno pronađene neke nepravilnosti u trošenju budžetskih sredstava.

Općina Centar, Sarajevo

<http://www.centar.ba/>

Web stranica Općine centar Sarajevo je modernog dizajna, vrlo je sadržajna i jednostavna za korištenje. Interakcija sa korisnicima je razvijena. Upečatljivo je elektronsko korištenje uslužnog servisa Općine sa kategorijama "Pitanja i odgovori", "Kontaktirajte nas", "Elektronski formulari", "Stanje predmeta", "Online uvjerenja"... Tu je mogućnost prijave na informacije kroz ukucavanje e-mail adrese i dobijanja novosti. U trenutku monitoringa bila je postavljena anketa koja ima za cilj istražiti javno mišljenje po pitanju ažurnosti informacija.

Nema posebnog dijela koji se bavi prevencijom i borbom protiv korupcije. Također u Statutu se ne mogu naći elementi prevencije borbe protiv korupcije. Što se tiče dokumenata za javne nabavke, oni se ne mogu pronaći na web stranici Općine Centar Sarajevo.

Nakon pretraživanja pojma "korupcija" na web stranici Općine Centar Sarajevo mogu se pronaći vijesti o kulturnim i edukativnim događajima koji tretiraju društvene probleme, pa tako i korupciju, Kroz to može se vidjeti podrška Općine Centar raznim projektima između ostalih i projektu "Korupcija i borba protiv korupcije" iz 2015. godine.

Grad Prijedor

<http://www.centar.ba/stranica/pocetna>

Na web stranici Grada Prijedora također nema nikavih dokumenata koji se tiču prevencije i borbe protiv korupcije. Stranica je sadržajna, dostupna na latinici i ćirilici. Preko stranice se mogu online slušati prenosi Skupštine. Također je omogućeno ostaviti komentar, žalbu, pritužbu, te se prijaviti za elektronska obavještenja. Dio stranice je posvećen javnim uvidima, konkursima i javnim nabavkama.

S obzirom na mogućnost interakcije sa građanima putem stranice, ostavlja se određen dojam otvorenosti Grada Prijedora prema građanima. Stranica je jednostavna za snaći se, a pristupa je raznovrstan sadržaj. Posebno je zanimljiva kategorija “Virtuelni matičar” gdje građani mogu dobiti dokumente, “vjenčane listove”, tako što će se online prijaviti, a dostava će im biti izvršena u *hard copy* putem pošte. Na naslovnoj stranici Grada je serijal izmjenjivih fotografija Prijedora i Kozare, što je značajno sa promotivne strane.

Grad Istočno Sarajevo

<https://gradistocnosarajevo.net/>

Na web stranici Grada Istočno Sarajevo, odnosno njegovih sastavnih opština koje su u meniju, nema nikakvih akata vezanih za korupciju. Međutim treba naglasiti da nema objavljenih ni bitnijih dokumenata vezanih za rad opštine. U statutu grada Istočno Sarajevo, koji je dostupan, ne spominje se ni u jednom kontekstu prevencija ili borba protiv korupcije.

Što se tiče dokumenata vezanih za javne nabavke na stranici grada Istočno Sarajevo u trenutku monitoringa postojao je samo plan javnih nabavki za 2018. godinu. U tom smislu najpotpunija je podstranica opštine Istočna Ilidža gdje postoje sledeći dokumenti: Plan javnih nabavki za 2018. godinu, Pravilnik o postupku direktnog sporazuma; Odluka o sukobu interesa; Pravilnik o načinu formiranja, glasanja i odlučivanja komisije za javne nabavke.

Pravilnik o načinu formiranja, glasanja i odlučivanja komisije za javne nabavke je napisan u martu 2015. godine i koncipiran je kroz 7 članova. Suština je da se Komisija sastoji od najmanje tri člana koja se razumiju u javne nabavke od čega jedan treba da bude izraziti ekspert za tu oblast. Preporuke i odluke komisije treba da odobri načelnik.

http://istocnailidza.net/wp-content/uploads/Javne%20nabavke/%D0%94%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%B8/pravilnik_o_nacinu_formiranja_glasanja_i_odlucivanja.pdf

Inače, web stranica Grada je veoma pregledna sa svakodnevnim ažuriranjima vijesti. Postoji i rubrika “kontakt” gdje se elektronskim putem mogu postaviti pitanja ili dati svoji komentari ili primjedbe.

Grad Banja Luka

<http://www.banjaluka.rs.ba/>

Otvaranjem početne stranice, kao i kod Prijedora (što je učigledno urnek za dio JLS u RS), pojavljuje se noseća galerija fotografija koja promoviše Grad Banja Luku. Sajt je izuzetno sadržajan, a i najpotpuniji je kada su u pitanju javne nabavke. Pored plana javnih nabavki objavljene su i završene javnih nabavke, a takođe su objavljeni i neki ugovori (mada ne svi, jer ih je manje nego zaključenih javnih nabavki).

Stranica je vizuelno dobro dizajnirana, ali nije toliko jednostavna za pretraživanje jer 8 menija ima desetine podkategorija. Pored javnih nabavki koje se nalaze pod “Uprava”, gdje su onda

MEDIJSKE INICIJATIVE

MEDIA
INITIATIVES

udruženje za razvoj medija i promociju profesionalnog novinarstva

24 podkategorije, čak ni “kontakti” nisu na *home page* već trebate pretraživati. No, kada nađete tu rubiku, unutar su pregledno napisani kontakti (u box-evima) od “prijave komunilanih problema” do kontaktiranja gradonačelnika. Za sve kategorija su postavljeni telefonski brojevi kao i email adrese.

Opština Foča

<https://www.opstinafoca.rs.ba/>

Na web stranici Foče nema nikakvih akata vezanih za korupciju ili njenu prevenciju. U statutu Opštine Foča pojam korupcija se ne spominje ni u jednom kontekstu. Nisu dostupni podaci o javnim nabavkama, ali ni drugi relevantni akti opštine. Nije redovno ažuriranje vijesti

Međutim, u periodu nakon monitoringa, na opštinsku stranicu je u vrhu na desne strane postavljen upečatljiv baner “Prijava sumnje na korupciju i druge nepravilanosti”. Riječ je o univerzalnoj aplikaciji Vlade Republike Srpske gdje se može odabrati bilo koja JLS u RS u prijaviti korupcija.

Općina Novi grad Sarajevo

<http://www.novigradsarajevo.ba/>

Na internet stranici Općine Novi grad Sarajevo niti u jednom dokumentu se ne dotiče pitanje korupcije. Opština nema Strategiju za borbu protiv korupcije, ali se, također, ni u Statutu ili bilo kojem drugom dokumentu ne spominje ni na koji način borba protiv ili prevencija korupcije.

Stranica ima kategoriju Javne nabavke: <http://www.novigradsarajevo.ba/news/purchase> gdje se nalazi popis izvršenih i plan javnih nabavki, te zvanične odluke. Javne nabavke se izvode po Zakon o javnim nabavkama koji je donijela Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine u aprilu 2014. godine, koji je objavljen u Službenom glasniku Bosne i Hercegovine, u maju 2014. godine, pod brojem 39. Iako zakon nije postavljen na web stranicu, to možemo zaključiti kada otvorimo neku od odluka o javnim nabavkama, npr: <http://www.novigradsarajevo.ba/uploads/files/shares/JN%20-%20ODLUKE/strucno%20tehnicki%20nadzor%20LOT%201.pdf> gdje je već u zaglavlju navedeno po kojem zakonu je donijeta odluka.

Na web stranici ne postoji niti jedan dokument vezan za zapošljavanje, bilo da objašnjava procedure, izvještava o konkursima ili poziva kroz konkurs kandidate na neko od radnih mjesta.

Dizajn same web stranice je relativno jednostavan i funkcionalan. Građanima su dostupne različite informacije vezane za rad općine i lako se mogu snaći na stranici. Kontakt formular postoji na stranici i moguće je postavljati elektronski pitanja pri čemu se u padajućem meniju izabere službe kojoj se upućuje upit ili komentar.

Grad Bihać

Na web stranici niti u jednom dokumentu se ne dotiče pitanje korupcije na bilo koji način. Nema nikakve strategije za borbu protiv korupcije, a također ni u Statutu ili bilo kojem drugom dokumentu se ne spominje ni na koji način borba ili prevencija korupcije.

Javne nabavke imaju svoj poseban odjeljak na web stranici. Pored Pravilnika javnih nabavki: <http://bihac.org/bs/pravilnici-i-propisi> postavljena je i kategorija Javne nabavke- rezultati: <http://bihac.org/bs/javne-nabavke-rezultati> gdje su objavljene odluke i dobitnici natječaja. Postoje još i kategorije kao što su: javne nabavke koje su u toku, arhiv i realiziranje ugovora.

Kao i ostale JLS, i Bihać koristi Zakon o javnim nabavkama koji je donijela Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine u aprilu 2014. godine, što je navedeno u zaglavlju svake odluke.

Tematika zapošljavanja nije zastupljena na web stranici. U Statutu Općine Bihać je navedeno da Općina Bihać u svojim radno-pravnim odnosima koristi i Pravilnik o plaćama, naknadama i drugim materijalnim pravima iz radnog odnosa državnih službenika i namještenika Bosne i Hercegovine.

Izgled web stranice je pregledan, ali je dizajn zastraio i ne prati moderne trendove web stranica. Stranica ne posjeduje sve dokumente, tako da se npr. Statut Općine Bihać mora tražiti na drugim web stranicama.

Grad Zenica

<http://www.zenica.ba/>

Na stranici Grada Zenica možemo pronaći Strateški i Akcioni plan za borbu protiv korupcije (<http://www.zenica.ba/gradska-uprava/gradovi-bez-korupcije/>). Postoje tri dokumenta koja govore o toj temi, a to su: Suzbijanje i prevencija korupcije u lokalnoj samoupravi, Antikorupcijski strateški plan, Antikorupcijski strateški i akcioni plan.

Sva tri dokumenta su dostupna za preuzimanje na web stranici, te je u njima detaljno opisano koji su to načini kojima se planira preduprijeti ili suzbiti korupcija.

Pravilnik za javne nabavke može se preuzeti na web stranici: <http://www.zenica.ba/gradska-uprava/dokumenti/> Također, na web stranici postoji poseban odjeljak za javne nabavke: <http://www.zenica.ba/aktuelnosti/javne-nabavke> gdje su navedeni pozivi i odluke. U drugom odjeljku Dokumenti moguće je pronaći Pravilnik o postupku direktnog sporazuma.

Prema Statutu Općine Zenice, koji je dostupan za preuzimanje na web stranici (<http://www.zenica.ba/gradska-uprava/dokumenti/>) u Članu 34 se spominje zapošljavanje državnih službenika gdje se navode nadležnosti gradonačelnika, pa tako i da: "postavlja državne službenike i namještenike i odlučuje o pitanjima iz radnog odnosa državnih službenika i namještenika u skladu sa zakonom". Međutim konkretnih odluka ili poziva koji tretiraju ovu oblast nema na web stranici.

Web stranica Grada Zenica je pregledna i sadrži ogroman broj informacija i dokumenata. Međutim, nije moguće elektronski kontaktirati gradske službe. Ne samo da ne postoji aplikacija za kontakt već ni u odjeljku "Kontakt" nema navedenih adresa već samo brojevi telefona svih službi. Zanimljivo je da u istoj kategoriji postoje puni podaci javnih institucija i službi u Zenici gdje su navedeni i telefoni i e-mail adrese.

Brčko Distrikt

<http://www.bdcentral.net/>

Web stranica Brčko Distrikta je relativno laka za snalaženje, mada format na kompjuterskom ekranu ne zauzima cijeli ekran što narušava dizajn stranice i lakoću pregledanja. Informacije su redovno ažurirane.

Statut Brčko Distrikta, koji je postavljen na stranici, na više mjesta sadrži članove koji na neki način tretiraju borbu protiv korupcije: Član 14- Sloboda udruživanja, Član 44-Revizija finansijskog poslovanja Distrikta, Član 66-Sudovi Distrikta, Član 67- Tužilaštvo Distrikta, Član 68 - Pravobranilaštvo Distrikta. Ovi članovi govore o sistemu kontrole rada institucija i njihovoj odgovornosti pred samom revizijom odnosno sudovima i tužilaštvu. U statutu takođe postoje propisi koji se odnose na zapošljavanje (Član 20- Zaposleni u Distriktu, Član 26- Sukob interesa).

U samom statutu nema članova koji direktno opisuje samu proceduru javnih nabavki, ali u dijelu Javne nabavke-legislativa dostupne su informacije vezane za javne nabavke od samog Zakona o javnim nabavkama BiH, pa Poslovnici, Pravilnici, Odluke, Upustva, do samih Modela standardnih tenderskih dokumentacija.

Akt iznimno važan za ovu temu, takođe postavljen na stranicu, je Postizborni politički sporazum, konkretno dio koji se odnosi na borbu protiv korupcije i gospodarskog kriminala: „Stranke u ovom sporazumu neće tolerirati korupciju, mito i nepotizam. Vlada će provoditi učinkovit sustav interne kontrole kako bi spriječila i/ili prepoznala i prijavila korupciju, zlouporabu javnih fondova, nepravilnosti u postupcima zapošljavanja i nabave, nepristranost u izdavanju urbanističkih suglasnosti, građevinskih i drugih dozvola. U tu svrhu, Vlada će analizirati i tumačiti podatke koje joj dostavlja Ured za žalbe i pritužbe građana, Apelacijsko povjerenstvo, Pravobraniteljstvo, relevantne nevladine organizacije, Ured za reviziju i sudske presude i uspostaviti će poseban telefonski broj za građane. Vlada će pojačati međuinstitucionalnu suradnju kako bi riješila problem 'rada na crno', zlouporabe socijalne pomoći i utaje poreza. Zakoni će biti izmijenjeni kako bi se osiguralo da se takva djela više ne svrstavaju u kategoriju prekršaja. Pravobraniteljstvo će energično zahtijevati naknadu štete u slučajevima u kojima državni činovnici i/ili treće osobe prouzrokuju štetu po proračun Distrikta. Za dobra, radove i usluge koji se financiraju iz proračuna Distrikta, strog režim kontrole kvalitete i jamstva, te naknada štete u slučaju isporuke nezadovoljavajuće kvalitete bit će nametnuti putem tenderskih postupaka i kriterija za dodjelu ugovora. Kako bi se povećalo povjerenje javnosti i smanjio broj žalbi na postupak zapošljavanja u Distriktu, posebice u obrazovanju, angažirat ćemo kompetentnog vanjskog konzultanta da ocijeni postupak i dâ preporuke kako smanjiti ili eliminirati neprimjerenu subjektivnost u postupku.“

Takođe, na web stranici postoji postavljena i Strategija razvoja Brčko Distrikta za period 2008-2017. godina u kojoj se takođe na više mjesta govori o prevenciji korupcije, sprečavanja rada na crno, pojačanja konkurencije samog tržišta te kontrole rada.

Grad Tuzla

<http://grad.tuzla.ba/>

U trenutku monitoringa na web stranici Grada Tuzla je bio dostupan samo nacrt Statuta Grada. U statutu u Članu 156. i 157. se govori o saradnji organa Grada i pravosudnih organa, pa možemo reći da u tom dijelu postoji indirektna relacija između korupcije i njenog samog otkrivanja i kažnjavanja odgovornih. U samom nacrtu Statuta nema odredbi koje direktno opisuju procedure zapošljavanja i javnih nabavki. Na samom web portalu u poglavlju Javne nabavke postoji plan nabavki od 2015.-2018. godine (tabelarni prikaz) kao i izmjena i dopuna plana nabavki za 2018. godinu.

Dostupnost raznih dokumenata i drugih informacija nije izrazito sadržajna. Osim nacrta Statuta, nema drugih zakonskih i internih dokumenata i odluka koji regulišu rad gradskih i opštinskih organa. Takođe informacije (vijesti) nisu redovno ažurirane (dva puta sedmično se postavljaju), a dokumenti u nekim od kategorija su zadnji put ažurirani 2014. godine.

Veliki akcenat na samom web portalu je stavljen na samu organizacionu strukturu, nadležnosti i podjelu vlasti, ali konkretnih zakonskih akata vezanih za temu prevencije i borbe protiv korupcije nema. Tuzla je usvojila program borbe protiv korupcije na području Tuzlanskog kantona za 2016.-2019. godinu sa akcionim planom za provođenje, ali se on ne nalazi na zvaničnom web portalu Grada nego na portalu Vlade Tuzlanskog kantona.

Takođe bitna činjenica je da Poslovnik gradskog vijeća Tuzla –Zvanični prečišćeni tekst (Službeni glasnik Grada Tuzle , broj 9/17), navodi da Gradsko vijeće kao stalna radna tijela Gradskog vijeća, u svom sastavu ima 17 Komisija, ali u opisu nadležnosti niti jedna od njih nije ona kojoj su propisani zadaci rada na prevenciji i borbi protiv korupcije.

Općina Novo Sarajevo

<https://novosarajevo.ba/>

Web stranica je dobro uređena, i omogućava građanima lako snalaženje i brz pronalazak informacija. Vijesti su redovno ažurirane.

Statut Općine Novo Sarajevo, postavljen na stranicu, sadrži članove koji indirektno tretiraju borbu protiv korupcije: Član 119- Predstavke i pritužbe građana; Član 158- Javnost rada i informisanje.

Na web stranici postoje postavljene određene strategije koje na indirektan način utiču na prevenciju i borbu protiv korupcije. Najobimnija, od čak 262 stranice, je Integrirana strategija razvoja Općine Novo Sarajevo do 2023. godine koja kroz različite društvene, tehničke i privredne oblasti insistira na dizanju kvaliteta života u opštini, ali se direktno borba protiv korupcije ne pominje.

https://novosarajevo.ba/images/doc/doc/viece/19_sjednica_OV_2014/05_02Integriranastrategija.pdf

Na web stranici se ne nalazi ni jedan relevantan dokument koji sadrži propisane procedure zapošljavanja i javnih nabavki. Međutim u dijelu web portala koji se odnosi na javne nabavke dostupne su sve informacije vezane za tendere, plan javnih nabavki, dodjelu ugovora i sl., ali niti u jednom dijelu ne postoji konkretna procedura samog procesa javnih nabavki kao ni zapošljavanja.

Razgovor putem intervjua

Ovaj segment istraživanja napravljen je kroz polu-strukturirane intervjue u kojima je učestvovalo 12 predstavnika nevladinog sektora, medija i uposlenika u jedinicama lokalne samouprave. Fokus je bio na 4 grada/opštine – Tuzla, Istočno Sarajevo, Mostar i Zenica.

Dobijeni podaci, razmišljanja, percepcije i prijedlozi su indikativni i oni pokazuju realnost bosanskohercegovačkog ambijenta u sferi prevencije i borbe protiv korupcije. Barata se uglavnom paušalnim informacijama (sa manjim izuzecima), iskazuje se velika želja da se korupcija suzbije, novinari i predstavnici NVO sektora smatraju da je vlast nezakonitim radnjama i svjesnim odustvom želje za nečinjenje (u saradnji sa pravosuđem) ključna poluga korupcije. S druge strane, predstavnici lokalnih vlasti tvrde da se korupcija dešava na višim nivoima, a ne u njihovim sredinama ili da i ako se nešto dešava, oni nisu na funkcijama da mogu nešto o tome znati ili spriječiti.

U nastavku kroz nekoliko cjelina slijedi osvrt na razgovore sa nizom citata koji oslikavaju razmišljanja naših sagovornika. Materija koja slijedi je bila polazna osnova za drugu fazu istraživanja (biće prezentovano nakon ovog dijela) - traženje podataka iz projektnih gradova/opština kako bi se dobili precizniji podaci iz sfere zapošljavanja i javnih nabavki kao i drugih društvenih elemenata koji su indicirani kroz intervjue.

Duboko korumpirana država

Svi naši sagovornici se slažu da je Bosna i Hercegovina duboko korumpirana država. Predstavnici nevladinog sektora i novinari, u odnosu na lokalne gradske i opštinske

službenike, imaju oštrij stav u stepenu korupcije i ne libe se riječi kojima naglašavaju nivo korupcije, odgovornost vlasti za tako nešto i pogubnost ove pojave na društvo. S druge strane, lokalni službenici iako potvrđuju da žive u korupinarnoj državi, smatraju da je ona tamo negdje drugo, i da nije u njihovim radnim sredima ili njihovoj jedinici lokalne samouprave (JLS). Ili i ako jeste, da oni o tome ništa ne znaju niti su se sa time susreli. Čak većina lokalnih službenika i funkcionera smatra da je korupcija mnogo prisutnija na višim nivoima vlasti. Međutim, sagovornici iz NVO sektora i medija, ali i rezultati nekih istraživanja koja su rađena u BiH, upravo tvrde da je su organi lokalne vlasti upravo najpodložniji korupciji, jer su oni mnogo bliže običnim građanima.

Većina intervjuisanih smatra da je korupcija najprisutnija u sferi zapošljavanja, prije svega politički generisanog, kao i javnih nabavki (tendera). Međutim, svi su istakli da ne postoji ni jedna društvena oblast, pa i nivo vlasti, gdje nema korupcije.

Svi smatraju da su građani previše pasivni i da je potreban snažan front borbe protiv korupcije koji bi uvezao i organe vlasti i medije i NVO sektor i građane. Takođe, u većoj mjeri je jedinstven stav da građani pospješuju korupciju tako što su spremni dati ili daju mito. Međutim, predstavnici medija i NVO sektora smatraju da je takvo ponašanje odgovor na iznuđivanje odnosno da razne javne službe su potkupljive i da se stvorila tradicija da se može nešto ubrzati ili postići ako se da novac.

Većina sagovornika smatra da BiH ima solidan zakonski okvir za borbu protiv korupcije, ali da se on, kao i legislativa u drugim segmentima društva i privrede, ne sprovodi usljed složenosti (podijeljenosti) države, politizacije, ali i straha od odmazde. Lokalni službenici takođe ističu i da su interne procedure i prijavljivanje nepravilnosti u JLS dobro ustrojene, ali da građani to ne koriste.

Slijede dijelovi najzanimljivih odgovora:

Mislim da je segment korupcije zahvatio sve sfere društva jer je korupcija rak koji se prenosi i ne može biti vezan za jednu sferu. Problemi sa kojima se ja srećem je izražena korupcija u smislu nepostojanja zemljišnih knjiga u opštinama RS. Ta korupcija vezana je sa tužilaštvom gdje se javljaju ogromni ataci na državnu imovinu koja prelazi u privatno vlasništvo. I dalje su javne nabavke nešto što je problem i mislim da je tu definitivno veliko učešće korupcije, a vidimo iz nekih novinskih napisa i sudskih presuda da se polako otkrivaju. Prilikom zapošljavanja se takodje pojavljuje korupcija zbog uticaja političkih partija u sferu zapošljavanja tako da trenutno mislim da nema segmenta društva za koji bih mogao reći da nije podložan korupciji (Zoran Avram, zamjenik načelnika Opštine Istočna Ilidža)

U svakom slučaju BiH jeste korumpirana država, ali ništa posebno za razliku od ostalog svijeta i okruženja. Cijeli svijet se svodi na neke uzročno posljedične i privatne veze. U odnosu na ostale zemlje i okruženje ne bih rekla da smo mi nešto posebno ugroženi. U svakom slučaju gdje se god ulaže državni novac, gdje ljudi raspolažu s njim, ne troše ga adekvatno. Što se tiče nivoa vlasti, lokalna, entitetska, državna tu nema neke razlike. Mada gdje je više para više je i korupcije. Realno mi na lokalnom nivou i nemamo toliko novca. Vjeroatno što više para i veći budžeti, veća je korupcija. Ako neko donese čokoladu da se počastimo, to i nije korupcija. Eh ako vam ja ne želim nešto uraditi bez te čokolade ili dati

ovaj intervju bez određenog iznosa novca, e onda smatram da bi bila korupcija. Zavisí od moći koju osoba ima, ali i samog karaktera ličnosti koliko će biti podložna korupciji. (Sabina Memić, viši samostalni referent za saradnju sa nevladinim organizacijama i vjerskim zajednicama Grada Mostara)

Jesmo korupirana država po svemu što možemo čuti, s tim da i mi sami kao građani direktno tome doprinosimo. Niko ne prijavljuje korupciju, vjerovatno boje se iz nekih razloga, mada se isto tako desi da ljudi sami budu ti koji daju korupciju, a onda kada ne prođe to što su oni htjeli, onda prijavljuju istu. Postoje takođe i slučajevi gdje građani javno pričaju o tome da su platili određeni posao. Pretpostavljam da je korupcija svugdje raširena, ali najviše u zapošljavanju. Što je stepen viši, smatram da je i korupcija veća. Dakle najpodložniji je državni nivo. Korupcija ne može biti ista npr. u mjesnoj zajednici i na najvišem nivou vlasti. (Maida Mehmedović, animator za kulturu i stručni saradnik za projekte Grada Tuzla)

Svi smo svjesni situacije u Bosni i Hercegovini, i svjesni smo da je korupcija zahvatila sve segmente našeg društva i države. Teško je govoriti u kojem segmentu je najviše korumpirana, jer smo svjedoci da svakodnevno izlaze novi članci koji otkrivaju korupciju u različitim segmentima. (Ivana Jurišić, Viši referent u pisarnici Grada Zenica)

Smatram da je BiH duboko korumpirana država. Zasiurno je to izraženo u javnim nabavkama, javnim preduzećima u zapošljavanju te u zdravstvu u svakodnevним uslugama prema pacijentima. Korupcija je primjetna i izražena u školstvu različitog nivoa kao i u bezbjednosnim strukturama. Korupcija je prisutna i u sudskim organima. Prema ličnom iskustvu, smatram da je zasiurno izražena i prisutna u organima javne uprave a posebno u segmentima službi koje pružaju usluge građanima - opštinska administracija, izdavanje dozvola, naročito gradjevinskih i slično. Korupcija je prisutna na svim nivoima, a najveći problem jeste što se ona spustila na najniži nivo usluga i poslova - do portira u institucijama i preduzećima, čistačice u javnim institucijama, službenicima na šalterima. (Ilija Trninić, NVO Perpetuum mobile)

U potpunosti sam ubijeđen da je Bosna i Hercegovina duboko korumpirana država i to u svim segmentima. Segment koji je najviše pogodan za korupcijsko djelovanje je zapošljavanje. Vrlo je jednostavno na oglasima za posao postaviti kriterije koji odgovaraju određenom pojedincu. Također, jednostavno je direktnim putem, uplatama iz „ruke u ruku“, osigurati sebi željenu poziciju i zaposliti se iako niste kvalifikovani za rad na tom radnom mjestu. Mišljenja sam da je najveća zastupljenost korupcije na lokalnom nivou jer se slabo provjeravaju oglasi za poslove i lica koja se zapošljavaju, te jer se radi o nivou na kojem svako zna svakoga i gdje sva „ruka ruku mije“ bez obzira o kojoj osobi je riječ i koja politička stranka je u pitanju. (Mirza Mujezinović, Fondacija Tuzlanske zajednice)

Bosna i Hercegovina jeste duboko korumpirana država. Nepotizam uz korupciju je dosta prisutan u zapošljavanju, što je poražavajuće za sve one koji ispunjavaju navedene uvjete za zaposlenje, a bivaju odbijeni. (Ivo Čarapin, predsjedavajući Skupštine Vijeća mladih Grada Mostara)

Smatram da je BiH duboko korumpirana država, što pokazuju i analize i statistike, ali upravo najveći poraz, odnosno pokazatelj, jest svijest ljudi da je korupcija prihvatljiva i da ponekad jednostavno bez toga neke stvari se ne mogu riješiti. Najveći novac je u javnim nabavkama, ali velike manipulacije su prisutne i u drugim oblastima, možda čak i pogubnije za društvo, posebno ako uzmemo zapošljavanje za primjer. Više nije riječ o novcu kojim se plati radno mjesto, nego o podaničkom mentalitetu koji se razvije kod tog zaposlenog i koji je cijeli život "dužan" nekome koga se plaća od novca dobijenog od poreskih obveznika. Rekao bih da je najveći koruptivni novac na najvećim nivoima vlasti, ali da je najčešći na lokalnom nivou, posebno u manjim zajednicama gdje se svi poznaju i onda se kreira začarani krug korupcije iz kojeg niko ne izlazi. (Aldin Alić, osnivač omladinskog udruženja REaktiv iz Zenice)

Ne da je duboko korumpirana nego je to sigurno jedna od najkorumpiranijih, najneuredjenijih i najzarobljenijih država u svijetu. U Evropi smo bez premca najgori prema svim parametrima i korupcija je rak rana ovog društva. Korupcija je čak zarobila i privatni sektor. U Trebinju odakle ja dolazim čak i privatnici koji da bi opstali moraju saradjevati sa javnim sektorom pa gradonačelnik i moćnici u lokalnu odredjuju ko će da radi u privatnim firmama kao magacioer, čistačica ili neki pomoćni radnik. Problem je što su građani prihvatili da žive u takvom korumpiranom svijetu, jer da građani to smatraju neprirodnim valjda bi pokušali nešto da promijene. Nažalost svjedoci smo da se ništa ne mijenja jer ne da su samo iste stranke na vlasti, nego i isti ljudi. (Nebojša Vukanović, bivši novinar televizije BN i bloger)

Što se tiče BiH, ona je zaista korumpirana u svim segmentima društva, jer tako je sistem napravljen da je korupcija postala normalna pojava. Ne može se tačno odrediti gdje je najviše zastupljena, jer je prisutna svugdje, a ponajviše u zdravstvu i obrazovanju. Što se tiče nivoa vlasti, najviše je na lokalnom nivou, jer se na lokalnom nivou najmanje radi, posvećuje pažnje, te je teško dokazati. (Danko Bjelić, RTV Zenica)

Bosna i Hercegovina je takoreći privatizovana država od strane vladajuće elite. Samim tim nivo zastupljenosti korupcije je sramotno visok, budući da ne postoji sistem koji bi to sankcionisao, odnosno jer je i taj sistem korumpiran. Smatram da je korupcija duboko zašla u skoro sve pore državnog aparata i javnog djelovanja, ali mi se nekako čini da je obrazovanje najviše pogođeno. (Damira Ibranović, Radio Kameleon)

Duboko sam uvjeren da je BiH izuzetno korumpirana država. Vjerujem da je korupcije najviše pri zapošljavanju. Što se tiče nivoa vlasti, smatram da je ima na svim nivoima, a moj lični dojam je da je najviše ima na lokalnom nivou, jer je najlakše prikriti. Najviše ljudi mito plaća kako bi ubrzali procese koje vlasti za njih treba završiti, ali i da bi se "zaobišli problemi". Prosječno svaki četvrti sagovornik s kojim sam imao priliku razgovarati na ovu temu priznao je da je i sam plaćao mito. Najčešće su mito davali službenicima policije. (Adnan Demić, novinar Oslobođenja)

U posljednih par godina ti mehanizmi za borbu protiv korupcije se razvijaju, barem kada govorim o području grada Zenice koji ima donesenu Strategiju o borbi protiv korupcije. Međutim, iako je to propisano, postoje ogromni problemi s impementacijom, zbog kojih se sve postupno provodi. Najveći problemi s kojima se susrećemo jesu nezainteresovanost i

neupućenost stanovništva o svemu tome. (Ivana Jurišić, Viši referent u pisarnici Grada Zenica)

Imaju interne procedure za povredu službene dužnosti, ako neko radi neka djela, pa i za korupciju. Imaju zakonom propisani mehanizmi kako se to rješava. Imaju disciplinske mjere i disciplinske kazne. Zakonom su propisani mehanizmi djeovanja za sve, a i za korupciju. (Sabina Memić, viši samostalni referent za saradnju sa nevladinim organizacijama i vjerskim zajednicama Grada Mostara)

Uvijek postoje i komisije za borbu protiv korupcije, telefoni na koje možete prijaviti korupciju, često se pokrenu i sudski sporovi oko toga svega, ali se rijetko kada sazna ishod. Nekada i ne vidim neku svrhu pokretanja postupka. Mehanizmi sigurno da postoje, ali nisu efikasni. (Maida Mehmedović, animator za kulturu i stručni saradnik za projekte Grada Tuzla)

Mišljenja sam da nije problem u zakonskoj regulativi nego u osobama koje su dužne da sprovedu tu zakonsku regulativu. Evidentno je da je stopa korupcije, u svim segmentima, ogromna i da je jedini način za zaustavljanje vala korupcije aktivniji rad nadležnih organa. (Mirza Mujezinović, Fondacija Tuzlanske zajednice)

Zakoni omogućavaju prevenciju ali sprovedba zakona i kontrola sprovedbe zakona je neefikasna. Takođe, zakoni nisu decidno koncipirani i potrebno ih je unaprijediti. (Ilija Trninić, NVO Perpetuum mobile)

Nisam upoznat koliko zakonska regulativa omogućuje prevenciju, ali vjerujem da neka vrsta postoji. Međutim sigurno da se ne implementira! Do danas nisam čuo da je ijedna eksponiranija osoba s viših razina i funkcija osuđena. Jesu dizane optužbe protiv par ljudi koje su propale zbog „nedovoljno dokaza“. (Ivo Čarapin, predsjedavajući Skupštine Vijeća mladih Grada Mostara)

Zakonska regulativa kao takva postoji i postoje i mehanizmi, međutim implementacija, neuključenost građana i na neki način animiranje i afirmiranje građana koji prijave korupciju nedostaje. Također nadležni organi ne rade svoj posao na najvišem nivou i onda svi zakonski okviri padaju u vodu jer ih se pridržavaju oni koji su ih usvojili. (Aldin Alić, osnivač omladinskog udruženja REaktiv iz Zenice)

Nije ovde problem u zakonskom okviru niti u kapacitetima institucija već što su institucije zarobljene i ne rade svoj posao. Imate činjenicu da je nedavno u Trebinju predstavljen godišnji izvještaj o radu gdje su iz privrednog kriminala bila 4 krivična djela, a od toga je najveće što su uhvatili nekog čovjeka koji je švercovao 50 kg duvana. Dakle policija ne želi da udje u Elektroprivredu i hidroelektrane na Trebišnjici koje su prošlu godinu završile sa gubitkom od 24,4 miliona KM, a to su same priznale. Dakle bilo bi sasvim normalno ako sam ja lično napisao 100 tekstova o zloupotrebama u HET-u, kako su javne nabavke dogovorene, kako se milionski poslovi dogovaraju direktnom pogodbom bez obavještanja javnosti, kako imate naduvane fakture, kako se samo za krpjenje nekog tunela dalo 15 miliona maraka, da i oni počnu da rade nešto po tom pitanju. Da je policija alarmirala tužilaštvo, da su krenule institucije tim tragom, lako bi uhapsili u tom lancu onoga ko je potpisivao te naloge.

Ali kad imate kao kod nas pojavu da ljudi krađu milione i da je najveća kazna što ga smjene sa neke funkcije, onda vidite što ljudi ne bi krali kad nema nikakvog straha i kazne. Dakle ovde postoji zakonski okvir, postoje institucije policije, sudovi, tužilaštva, agencije za borbu protiv korupcije, ali niko od njih ne radi svoj posao. To se prije svega odnosi na pravosudje i policiju koja svoje postojanje opravdava tako što uhvati neku ženu koja na pijaci prodaje štetu cigara bez markica da bi prehranila porodicu i to je borba protiv privrednog kriminala, a kad moćnici ukradu desetine miliona onda je to sposobnost. (Nebojša Vukanović, bivši novinar televizije BN i bloger)

Generalno, bosanskohercegovački zakoni su u dosta dobro postavljeni. Naš problem je što smo država u kojoj zakoni postoje da bi stajali na papiru, a ne da se sprovedu i poštuju. Isti slučaj je i sa zakonima koji se tiču korupcije. (Damira Ibranović, Radio Kameleon)

Zakonska regulativa omogućava to na papiru, međutim u praksi je drugačija situacija. Svako ko iole ima neku moć, krši te iste zakone i ne poštuje ih. Zakoni su jasno definirani, međutim njihova implementacija izostaje, i na tom polju se treba ozbiljno poraditi. (Danko Bjelić, RTV Zenica)

Zakonska regulativa u našoj zemlji samo postoji, a u malo slučajeva se provodi ili poštuje. Smatram da zakone ove zemlje, pa i zakone na koje se odnosi pitanje, ne poštuju u prvom redu nosioci vlasti, pa ni "običan svijet". Zakoni naše zemlje kvalitetno su obradili sve oblasti, a do problema dolazi što institucije ne reaguju kada je to potrebno. Kada Bosna i Hercegovina bude zemlja u kojoj zakoni vrijede za sve i za svakoga jednako, kada sudovi i tužilaštva budu savjesno radili svoj dio posla, korupcije u našoj zemlji neće biti ili će je biti u malom procentu. (Adnan Demić, novinar Oslobođenja)

Osnova korupcije: veza politike, javnih preduzeća i pravosuđa

Predstavnicima nevladinih organizacija i medija smo postavili pitanje o sveprisutnom mišljenju da je osnov korupcije u BiH veza između politike, odnosno političkih stranaka i javnih preduzeća te neefikasnog pravosudnog sistema. Svi intervjuisani su istakli da nema nikakve dileme da je korupcija politički generisana i politički motivisana. Mnogi su izrazili sumnju da je moguće u ovakvim društvenim okolnostima partokratije i političke (pa i etničke) uvezanosti kroz sve sfere života, efikasano pobijediti korupciju. Sagovornici se zalažu za razbijanje takve javne (državne) strukture, ali i navode da su ljudi na političkim i javnim privrednim pozicijama uvezani i da štite jedni druge.

Posebno je istaknuto, i to jednoglasno, da pravosuđe nije nezavisno i da su njegovi glavni akteri politički postavljeni, iako postoje procedure i tijela koja bi to trebala onemogućiti. Sagovornici navode da tužioci slabo rade, da se predmeti „stavljaju u ladice“, da politika štiti svoje najviše aktere kao i to da su podignute optužnice često politički motivisane u cilju političkih obračuna, a ne interesa zajednice da se kazne odgovorni i suzbije korupcija.

Dio sagovornika je istakao da su pojedini mediji precizno i profesionalno istražili neke korupcijske afere, ali da evidentni dokazi, iz pomenutih razloga, nisu ozbiljno uzeti kao dokazni materijal, pa čak ni indicija, za rad pravosuđa.

Nažalost, većina sagovornika nema konkretna rješenja kako se ova politička, pa čak i kriminogena veza može razbiti. Neki ističu nužnost društvenog povezivanja i mobilizacije građanstva. Navode se i primjeri iz nekih dijelova BiH gdje su pojedinci izašli iz „sistema“, pa su na vidjelo izašle i afere, ali je izražena bojazan da bi ta borba protiv korupcije na lokalnom nivou mogla biti zaustavljena na višim nivoima.

Slijede najzanimljiviji detalji iz razgovora:

Taj kanal stranke – javna preduzeća – sudstvo je ustvari ono što korupciju održava na životu, sve ovo vrijeme. Smatram da su ova tri čimbenika, zaista odlično uvezana, i da su sakrili svaku rupu putem koje je postojala mogućnost da se otkriju. Da bi se ta veza razbila potrebno da je izmijene generacije i generacije, i da na vlast dođu osobe koje neće stvarati neke nove kanale. Ipak, ostaje veliko pitanje kada će taj trenutak doći, i hoće li uopšte. Mala je mogućnost da dođe do transparentnosti na ovom području. (Danko Bjelić, novinar, RTV Zenica)

Stranke, vladajuća struktura i javna preduzeća jesu ključni kanal za korupciju. Otuda i njihova potreba za kontrolom nad medijima. Medije brojni vide i kao jedinu opasnost za izlazak na vidjelo njihovih nečasnih radnji. Veliki je broj kriminalnih radnji na vidjelo izašao upravo zahvaljujući predanom radu novinara. (Adnan Demić, novinar Oslobođenja)

Ta struktura je univerzalni model u BiH za sve malverzacije i zaobilaženje zakona. Ljudi iz vladajućih struktura su jako dobar posao uradili i tu mrežu uspostavili. Mislim da taj začarani krug može uništiti samo čudo ili da u BiH osvane izborni dan kada će ljudi izabrati opciju koja će biti prosto drugačija od ovih koje vladaju decenijama i da se prihvate svog posla onako kako treba. Kolike su nam šanse za ovo – rekla ih jako male, zato se moramo nadati sitnijim pomacima na lokalnom nivou i naučiti se nositi sa sistemom. (Damira Ibranović, Radio Kameleon)

Mreža se, kao i svaka druga, može razbiti uz predani rad i uz blokiranje barem jednog dijela sistema. Najbolji primjer je općina Lukavac gdje se, uz promjenu samo jednog čovjeka na vlasti, dešavaju velike stvari i gdje konačno istina izlazi na vidjelo. Bitno je naći glavnu transverzalu, osobu, koja sve to povezuje i njenom smjenom i postavljanjem predanih i vrijednih ljudi stati u kraj korupciji. (Mirza Mujezinović, Fondacija Tuzlanske zajednice)

Veze između institucija su izrazito jake, a sudstvo nije izuzetak. Nažalost, nečije fotelje imaju mnogo veću vrijednost nego pravda i javni interes. (Damira Ibranović, Radio Kameleon)

Stranke - vlast - tenderi tj. favoriziranje firmi bliskih vladajućim strukturama je veoma učestala pojava i ključan faktor za korupciju. Sigurno da je moguće se protiv toga boriti. U drugim državama postoje koruptivni političari i pojedinci, postoji korupcija, ali postoje i mjere i mehanizmi borbe protiv toga. Transparentnost nije dovoljna, potrebne su pravne i javne osude. Naprimjer, ako je "XY" firma koruptivna i dokazano je, pored pravnih sankcija potrebno je da i javnost osudi takvo ponašanje i prestane koristiti usluge ili proizvode te firme. (Aldin Alić, osnivač omladinskog udruženja REaktiv iz Zenice)

Stranačka struktura je glavni kanal za korupciju. To je najveći problem ovog društva jer je ovdje partokratija gdje stranke koje dodju na vlast, taj vlastelinski kolač smatraju svojom prćijom i rade šta hoće. Dovode kadrove, izvlače novce, upropaštavaju i ponašaju se kao koza kad udje u kupus pa brsti šta stigne. Tako se i oni ponašaju i misle - sutra možemo biti smijenjeni, uzmi danas, ne čekaj sutra. Najveći problem je partijsko kadriranje. (Nebojša Vukanović, bivši novinar televizije BN i bloger)

Ta veza se može razbiti sistemom poboljšanja zakonskih propisa i mobilizacijom zajednice. Pravosuđe može i mora više da radi na prevenciji odnosno procesuiranju predmeta i slučajeva koji se odnose na korupciju. Često su procesuiranja i optužbe motivisane raznim političkim i ličnim motivima, a ne opštim dobrom. (Ilija Trninić, Perpetuum mobile)

Tužilaštvo dugo nije gore izgledalo. Način rada je sumnjiv, nedovoljno transparentan. Na pozicije se postavljaju neiskusni ljudi kojima se daju veliki slučajevi sa kojima se ne mogu nositi. Također, daje se prilika svršenim studentima koji nisu sposobni za tako velike funkcije jer ne poznaju dovoljno materiju i pravila neophodna za sučeljavanje sa tako „krupnim“ ribama. Vjerujem i da se politika dosta pita, ali mišljenja sam da se dokazi ne mogu tako lako uništiti, izbrisati, nestati, nego da je glavni problem struktura zaposlenih u Tužilaštvu. (Mirza Mujezinović, Fondacija Tuzlanske zajednice)

Rad pravosuđa BiH je porazan, kriminalan, sraman... Riječ je o vezi politike i sudstva. Sudstvo u BiH je pod ogromnim utjecajem politike. Tužioci su također korumpirani, nesposobni, naravno ne svi, a svoj posao ne radi ni VSTV. Najmoćniji ljudi u državi bez obzira na procese koji su se vodili protiv njih nikad nisu osuđeni. Za politička ubistva kojim se mediji bave dvije decenije nikad nije ni pordignuta optužnica. Dragan Čović i Fahrudin Radončić nisu osuđeni, a posebno je porazno što nikad nije podignuta optužnica za očigledan kriminal Milorada Dodika. (Adnan Demić, novinar Oslobođenja)

Mislim da je jaka veza suda, tužilaštva i politike. Ne bih rekao da je tužilaštvo nespremno, nego da je u dosluhu sa druga dva važna faktora u ovom krugu aktera. (Aldin Alić, osnivač omladinskog udruženja REaktiv iz Zenice)

Sve je moguće ukoliko ima volje, i da imamo nezavisno sudstvo i tužilaštvo. Međutim nisam siguran poučen dosadašnjim iskustvima, da se na tome radi. Mislim čak da tužilaštvo nekad i uradi nešto, međutim ili na njima ili na sudstvu zapne izricanje pravomoćnih osuđujućih presuda. (Ivo Čarapin, Predsjedavajući Skupštine Vijeća mladih Grada Mostara)

Pravosuđe je najgori dio društva tj. sudije i tužioci. To su najveći kriminalci i ja sad to javno govorim po deseti put. Dakle najveći kriminalci u ovoj državi su korumpirane sudije, čast izuzecima koji postoje. Ja sam pisao kako je velika svota novca izvučena iz termoelektrane Gacko i tužio me direktor Dragičević. Sud je potvrdio da ja govorim istinu i da su ti dokumenti koje sam objavio autentični i ja sam oslobođen po tim tužbama. I kad sam dobio sporove, te ugovore koji su bili autentični sam predao tužilaštvu prije godinu dana i nažalost do danas se nije uradilo ništa. Ne treba da se tužilac sad bavi istragom, ide u preduzeće, traži dokumenta, da li je bilo zloupotrebe položaja itd, a sve mu je dokazano, razradjeno i dokumentovano i on je samo trebao utvrditi autentičnost. I, nažalost, ništa se ne događa. Zarobljena država. Sudije, tužioci, zaposle svog sina u neko javno preduzeće, dobiju koji

dinar i došli su tu po političkim nekim diktatom. (Nebojša Vukanović, bivši novinar televizije BN i blogger)

Problem je od nepravilnog rada pravosuđa, koje je po mom mišljenju smišljeno i namjerno, do toga da su politika i sudstvo uvezani. Svjedoci smo raznih afera koje se događaju na nivou čitave BiH, međutim rijetko kada smo svjedočili da su ti ljudi odgovarali za učinjeno. Ipak, ova pitanja je jako teško istraživati, potrebno je uložiti dosta vremena i truda, kako bi se barem dio razotkrio, zbog toga i medije često smatraju umiješanim u afere, a ustvari iza toga, sa gledišta nas novinara, priča je sasvim drugačija, jer je zaista teško doći do istinitih informacija. (Danko Bjelić, novinar, RTV Zenica)

Nevladine organizacije trebaju podršku ostalih segmenata društva

Novinare i NVO aktiviste smo pitali koliko aktivizam nevladinih organizacija može da doprinese prevenciji odnosno smanjivanju korupcije. U načelu većina odgovora podržava rad NVO sektora na ovom polju, što i ne ni čudi jer su ispitanici upravo iz te sfere društvenog djelovanja, kao i novinari koji su tradicionalno okrenuti NVO sektoru, posebno onom aktivističkom, čije informacije redovno koriste.

Većina sagovornika smatra da je NVO sektor korektiv društvenih zbivanja, ali da su ipak njegovi dometi ograničeni jer nema podršku većinske javnosti, koja je prilično neaktivna i nezainteresovana. Neki su istaknuli da aktuelne vlasti sve čine da stranački ovladaju, pored izvršne i zakonodavne, što se podrazumijeva, i sudskom vlasti kako bi potpuno amortizovali opasnost da budu gonjeni za koruptivno postupanje te da nezavisni mediji i NVO sektor treba da ukazuje na to i „bude“ javnost. Bilo je i jedno negativističko razmišljanje naspram NVO sektora zasnovano na tome da i on u određenoj mjeri predstavlja podršku politici, a kao dokaz je naveden prelazak „nezavisnog“ analitičara Adisa Arapovića u stranačke vode, što je očigledno u percepciji dijela javnosti nanijelo veliku štetu nepristranosti NVO sektora, barem prema vlastima.

Budući da pored nevladinog sektora gotovo niko drugi ne radi preveniranju korupcije, mislim da je moguće da utječe na suzbijanje korupcije, ali ne u mjeri u kojoj je to potrebno ovoj državi i ovom društvu. (Aldin Alić, osnivač omladinskog udruženja REaktiv iz Zenice)

Potrebno je pojačati programe mobilizacije zajednice u prepoznavanju korupcije i njenom punom razumijevanju. Takodje, potrebno je raditi na promjenama stavova i ponašanja građana prema uočenim postupcima korupcije te osnaživati građane da prijavljuju koruptivne postupke anonimno! Sadašnja zakonska regulativa i zakonski akti insistiraju na identifikovanju onih koji prijavljuju koruptivne postupke. (Ilija Trninić, Perpetum mobile)

Ako govorimo o aktivizmu nevladinih organizacija treba u vidu imati jednu činjenicu, a to je količina informacija koje su im dostupne. Prednost nevladinih organizacija jeste činjenica da NVO raspolažu sa velikim brojem ljudi koji imaju informacije zasnovane na „rekla-kazala“ sistemu. Naravno, dobro vođene organizacije, zajedno uz jake aktiviste i uz jaku volju za

rješavanjem problema, sigurno da mogu pomoći u raskrinkavanju ovog problema. (Mirza Mujezinović, Fondacija Tuzlanske zajednice)

Što se tiče aktivizma nevladinih organizacija, pa ne mislim da može išta doprinjeti. Tu bi samo tužilaštvo i sudstvo trebalo poslati jaku poruku s „vraćanjem nade u pravdu običnim građanima“. Ne vidim iskreno ikakvo svrhovito djelovanje NVO u BiH do sada, osim što rijetke nevladine organizacije koje su nezavisne i financiraju se iz vanjskih fondova, su kritički nastrojene u javnosti i medijima oko netransparentnog trošenja budžetskog novca, sukoba interesa, i eventualno nepotizma. Tu vidim svrhu NVO da zajedno s medijima vrše pritisak na sve one korumpirane i nelegalne radnje koje se događaju u ovoj državi. Do sada sam rijetko imao priliku svjedočiti tome. (Ivo Čarapin, predjedavajući Skupštine Vijeća mladih Grada Mostara)

Iako nose prefiks „nevladine“, te organizacije su jako često vladine. U nekim slučajevima se ispostavilo da su u direktnoj vezi sa političkim subjektima. Kao najsvježiji primjer uzeti ću CCI i istaknutog Adisa Arapovića¹. Mislim da NVO ne mogu mnogo učiniti po ovom pitanju. (Damira Ibranović, novinarka Radio Kameleon)

Koristim u svom radu podatke NVO. Koristio sam podatke koalicije Pod lupom, CCI-a, Fonda Otvoreno društvo, Future, Mo kruga, Hercegovačkog foruma... NVO sektor je ustvari jedini preostali uz medije koji pokušava skrenuti pažnju na brojne anomalije bh. društva, pa i na korupciju. Kamo sreće da signali iz ovog sektora nailaze na plodno tlo u sudovima i tužilaštvima. Generalno društveno-političku situaciju u zemlji najbolje ili najslikovitije osim novinara opisuju ljudi iz NVO sektora ili nezavisni analitičari. (Adnan Demić, novinar Oslobođenja)

Ova politička mafija koja vlada i u RS i BiH je organizovana. To su klanovi i kriminalne strukture koje se bahate i koriste se svim metodama zastrašivanja i pritiska kao što radi mafija i oni su zarobili policiju i pravosuđe. Jer znaju ako se neko odluči da krene da ih istražuje da oni imaju tužioca svog i svog sudiju koji će da ih oslobodi. Pa imate primjere u tužilaštvu BiH i sudu i u sudovima u RS, stotine ljudi kojima se dokumentovala prijava u javnosti i mnogo dokaza o umješanosti u krupni kriminal i svi su zbog propusta pušteni. Jedino koga se još uvijek boje to su novinari koje ne kontrolišu kao ni nevladin sektor. (Nebojša Vukanović, bivši novinar televizije BN i blogger)

Aktivizam NVO može itekako da pomogne u rješavanju ovih problema, ali i oni su samo jedan kanal u moru drugih. Oni mogu djelovati, ali preventivno i ukazivati preventivno na korupciju, ali bez rada drugih kanala, to ostaje samo na ukazivanju problema. (Danko Bjelić, RTV Zenica)

Mediji: Od pokretačke snage do saučesnika

¹ Adis Arapavić je bio menadžer i analitičar, po mnogima najjače i iz međunarodnih fondova najfinansiranije nevladine organizacije - Centar civilnih inicijativa. U svojim nastupima je konstantno kritikovao vlasti. Međutim, na opšte iznenađenje javnosti, početkom 2018. godine je napustio organizaciju i postao strateg Saveza za bolju budućnost, stranke koja je na državnom nivou bila dio vlasti.

Kolika je uloga medija. Mogu li oni svojim profesionalnim izvještavanjem doprinijeti borbi protiv korupcije. Pitali smo sagovornike da li su generalno zadovoljni profesionalnošću medija u BiH, posebno kada je u pitanju izvještavanje o pitanjima korupcije. Takođe, od novinara smo tražili odgovor da li su u svom radu, posebno istražujući razne nezakonitosti i korupciju, trpili pritiske.

Odgovori su potvrdili od ranije poznate teorijske i praktične elemente medijskih razmatranja. Većina sagovornike iz sve tri ciljne sfere smatra da je za svako društvo izuzetno značajno da ima profesionalne medije, ali da su oni u BiH iz raznih razloga, od kojih je jedan uvezanost sa vlašću i ekonomskim akterima (dakle po nekoj vrsti korupcionaške osnove), nemoćni ili čak izrazito pristrasni. Bilo je i razmišljanja da je izvještavanje medija selektivno, odnosno da neki i koji istražuju korupcijske afere to rade samo protiv svojih neistomišljenika odnosno u cilju interesa svojih gazda ili političkih poltrona. Istaknuto je da postoje i profesionalni mediji, koji su u manjini, ali da je njihov uticaj mali jer dio javnosti ne reaguje na očigledne dokaze o korupciji. Predstavnici opštinskih/gradskih organa smatraju da lokalni mediji, barem kada su u pitanju zbivanja u lokalnim sredinama, profesionalnije i preciznije izvještavaju od medija sa državnim ili entiteskim pokrivanjem.

Većina novinara je istakla da pišući o korupciji trpi pritiske koji se kreću od verbalnih „savjeta“, pa i zastrašivanja, do prijetnji gubitkom posla, sudskih tužbi (po njihovom mišljenju neosnovanih) pa čak i ozbiljnih fizičkih prijetnji.

Mediji u našoj zemlji su pod izrazito jakim pritiscima političkih i ekonomskih subjekata koji se najčešće dovode u vezu s koruptivnim radnjama. Kontrola nad medijima ne dozvoljava kolegama da profesionalno obavljaju svoj posao, često su prinuđeni zažmiriti na jedno oko i jednostavno „propustiti“ neku priču kojom bi ušli u srž i možda zakotrljali grudvu. No, s druge strane, egzistencija je nešto što ljude tjera da rade dosta toga za šta su svjesni da nije uredu, pa tako i novinare, kako pojedince tako i medijske kuće i cijeli sistemi. (Damira Ibranović, novinarka Radio Kameleona)

Smatram da mediji mogu i bolje. Istina, postoji dio medija koji se detaljnije bavi ovim problemom poput portala Zurnal.info ili Tacno.net, i koji to rade kvalitetno. Emisija Mreža FTV-a, također... A da nije tih medija i priča koje imamo priliku svakodnevno čuti i vidjeti, o korupciji bismo znali jako malo. Veliki problem je zavisnost dijela medija od politike. Danas u bh. društvu nažalost postoje mediji pod utjecajem politike, pa je time i priča o korupciji manje. Oni koji su naklonjeni ili bolje reći oni koji zavise od vladajućih stranaka korupcijom se bave samo u slučajevima kad je čine oni koji su politički neprijatelji vladajućih. Primjera radi, nemoguće je da portal Faktor ili list Stav izvještavaju o korupciji onih koji su kadar SDA, jer su navedeni medij pod velikim utjecajem te političke stranke. Isto važi za Dnevni avaz i SBB, za Večernji list i HDZ BiH, RTRS i SNSD... (Adnan Demić, novinar Oslobođenja)

Pritisaka i prijetnji ima svakodnevnih. Pa ja sam u zadnjih 6 mjeseci dobio 7 tužbi za naknadu duševne boli, svaka po 10 hiljada km. Od ministra Tegeltije, gradonačelnika Petrovića, direktora Het-a i poslanika Tamindžije, od preosveštenog u svakoj vlasti, prepodobnog, bivšeg Hercegovačkog Vladike Grigorija. Više ne znam ko me nije tužio. Niko od njih ne osporava da su to neistine to što objavim ali im je sporno što nalazim vezu

između mutnih radnji, milionskih zloupotreba, pronevjera. Potom dobacivanja na ulici. Vjerujte da je danas hrabrost sa mnom u Trebinju otići na piće. Dovoljno je da sjednete sa mnom u kafanu i da vas saslušavaju zbog toga. Tako da je pritisak doista veliki za svakog ko se bavi istraživačkim novinarstvom. (Nebojša Vukanović, bivši novinar televizije BN i blogger)

Što se tiče prijetnji, nisam dobijao neke izravne prijetnje, ali su me par puta upozoravali da se maknem s te teme, jer informacije svakako neću dobiti. Međutim, zbog drugih stvari jesam, koje su indirektno vezane i za korupciju. (Danko Bjelić, RTV Zenica)

Na prijetnje su novinari naviknuti. Živimo u društvu u kojem je i danas na snazi "zakon jačega" i u kojem novinari koji se odvažavaju baviti se najvećim problemima društva nailaze na probleme, prijetnje, podmetanja, osvete... Novinar koji se bavi istraživanjem kriminalnih radnji ili korupcijom onih koji imaju moć, danas u dijelu medija može ostati bez posla. Može i "nazadovati", a sa sličnim se problemima mogu suočiti i njegovi srodnici na njihovim poslovima. (Adnan Demić, novinar Oslobođenja)

Uloga medija može doprinijeti borbi protiv korupcije, ali je nažalost mali broj medija, pa i novinara koji to rade profesionalno. Ovdje bih izdvojio Centar za istraživačko novinarstvo koji rade odličan posao istražujući korupciju. Također, problem koji bih izdvojio jeste da institucije ne žele surađivati, i ne žele javno dijeliti sve informacije, a s druge strane mala je zaniteresiranost građana za ovaj problem. Mediji se, nažalost, kako bi opstali često pokoravaju željama čitatelja pa se bave nekim trivijalnim stvarima. (Danko Bjelić, RTV Zenica)

Javni mediji kada izvještavaju o nekim koruptivnim elementima, to nije istraživačko novinarstvo. To su vam više neke vijesti sa portala, iz poluinformacija, nekih političkih priča i mislim da pravo novinarstvo kakvo je postojalo nekad ne postoji. Mediji su duboko u političkoj krizi zavisno od političkih partija i izvještavaju šta im nalogodavci naredi. Državni servisi nisu državni već su mehanizam političke stranke koja je na vlasti i onda oni kontrolišu javno mjenje u smislu koji njima odgovara. Sam dokaz je da je smjenjena kompletna elektrodistribucija RS zbog nabavke el. energije na način da se zaobiđu tenderi i nabavka je izvršena po najskupljim cijenama i to pokazuje da se korupcija otkrila, ali ti ljudi nisu kažnjeni. Nema pritiska javnosti. Javnost je okrenuta sama sebi i mi smo dovedeni u neki položaj da razmišljamo o preživljavanju i nema nekog artikulisanog mišljenja kod ljudi da bi se počeli baviti takvim stvarima. I dok je takvo stanje neće se promjeniti ništa. (Zoran Avram, zamjenik načelnika Opštine Istočna Ilidža)

Činjenica je da mediji danas igraju veliku ulogu u našim životima. Mogu imati veliku ulogu u borbi protiv korupcije, jer svojim izvještavanjima, pozitivnim primjerima, adekvatnim informacijama, mogu potaknuti ljude da se i sami odluče da prijave korupciju, ili učestvuju u borbi protiv nje. U većini slučajeva mediji prenose tačne informacije vezane za Grad Zenicu. Međutim suradnja između medija i općine još uvijek nije razvijena do maksimuma. (Ivana Jurišić, Viši referent u pisarnici Grada Zenica)

Sigurno mediji mogu mnogo, ali nisam baš neki optimista. Najbolji su ovi naši lokalni mediji, ali ovi veći su neka druga farsa. Ne znam da li mogu reći da su profesionalni. Ako pričamo o

istoj stvari, a različito izvještavamo, nešto nije uredu. (Sabina Memić, viši samostalni referent za saradnju sa nevladinim organizacijama i vjerskim zajednicama Grada Mostara)

Svi mediji su malo politički naklonjeni, i to je i logično. Mediji isto tako često znaju iznijeti i netačnu vijest, a to kad jednom prođe, poslije demantovanje ne pomaže. Mediji takođe često i započnu neku priču, kao što je bilo sa emisijom 60 minuta, ali da li se doista dođe do kraja? Ne vidim nešto konkretno da se riješi. Većinom je to u periodu predizbornih kampanja. Mislim da Kantonalna televizija i Tuzlanska televizija, iznose informacije onakve kakve zaista i jesu. (Maida Mehmedović, animator za kulturu i stručni saradnik za projekte Tuzla)

Mediji su početna karika lanca korupcije koji vlada ovom državom. Njihova netransparentnost, neprofesionalnost u izvještavanju doveli su do situacije kakva trenutno vlada. Mala promjena bi dovela do većeg protoka bitnih informacija i popravila bi trenutnu situaciju. Kada je riječ o aktivnostima kojima se ja bavim, mediji sa kojima surađujem, su veoma profesionalni, dobro pripremljeni i sa adekvatnim pitanjima i adekvatnim programskim sadržajem. Međutim, kada je riječ o korupciji, mediji su na niskim granama i pitanje je kada će se izdignuti iz svega toga. (Mirza Mujezinović, Fondacija Tuzlanske zajednice)

Ako govorimo generalno o profesionalnom izvjetavanju medija ono nije na zadovoljavajućem nivou, posebno ako uzmemo javni servis koji bi trebao biti u službi građana jer plaćaju ili bi barem trebali plaćati RTV pretplatu. Vidimo niz neprofesionalnosti, pristrasnih izvještavanja ili polumontiranih emisija i izjava. Šta onda da očekujemo od medija koji su ovisni o oglašivačima ili o političkim moćnicima. (Aldin Alić, Omladinsko udruženja REaktiv iz Zenice)

Mediji imaju najvažniju ulogu. U susjednoj Hrvatskoj i u mnogim razvijenim državama pritisak medija je glavni pritisak radi kojih se podnose ostavke s visokih dužnosti ukoliko se ostvare sumnje na korupciju. A u nas imamo slučaj gdje je federalni ministar uhapšen zbog korupcije, boravi u zatvoru, i dalje ostaje na funkciji ministra i o tome se šuti jer se „bace“ u medije svojevrsne gluposti koje pune medijski prostor. Mislim da su mediji nedovoljno jaki i nezavisni i da su ograničeni. A mnogi mediji djeluju kao podloga mnogih interesnih grupacija. (Ivo Čarapin, predjedavajući Skupštine Vijeća mladih Grada Mostara)

Vlast: Davanje informacija je naša zakonska obaveza - Mediji: Selektivno dostavljanje informacija

Većina sagovornika iz medija i NVO sektora smatra da je najveći problem istraživanja činjenica i konteksta koji se tiču korupcije dostupnost informacija. Iako je Bosna i Hercegovina država koja je prva, doduše uz pritisak međunarodne zajednice, donijela Zakon o slobodi pristupa informacijama (ZOSPI), sagovornici iz medija smatraju da se on ne provodi ili samo selektivno provodi u smislu da se dostavljaju samo informacije koje nemaju osjetljivost i značaj, posebno u vezi novčanih tokova.

Sa druge strane, predstavnici lokalnih organa vlasti tvrde da redovno dostavljaju informacije i medijima i drugim zainteresovanim, jer je to njihova zakonska obaveza. Međutim, jedan intervjuisani, inače visoki opštinski službenik, je rekao da je čuo da ponekad u njegovoj opštini informacije nisu dostavljene, te smatra da je to bilo iz stranačkih interesa. Zanimljivo je da je predstavnik medija iz Zenice naglasio da gradske službe, iako imaju usvojenu Strategiju za borbu protiv korupcije, ne dostavljaju uvijek tražene podatke, iako je gradska predstavница rekla da to redovno rade, što je potvrdio i predstavnik NVO sektora.

Tražene podatke u jednom slučaju jesam dobio u zakonskom roku, ali ne na način kako je to druga strana morala i trebala uraditi. Izostavljeno je svjesno ono što je bilo najvažnije. Osobe zadužene za dostavljanje podataka, koje su usput rečeno dužne isto posao raditi savjesno i odogovorno, u brojnim slučajevima isti ne rade na način na koji sam naveo, jer su u strahu od direktora, predsjednika ili neke nadređene osobe u samom sistemu. Drugim riječima i pomenute osobe pod utjecajem su politike, jer i one su vjerovatno do posla došle uz pomoć političkih subjekata. (Adnan Demić, novinar Oslobođenja)

Nedostupnost informacija jeste najveći problem, jer ZOSPI krše svi koji ne žele da daju potrebne informacije. U većini slučajeva kada je riječ o korupciji nisam dobio tražene informacije od strane službenika, nego tek dio informacija koje su ustvari dostupne svima, a informacije koje su mi zaista potrebne, te je njihova dužnost da mi ih dostave nisam dobio. Pozivao se jesam, ali sam odbijen, i nisam dobio tražene informacije, iako svi tvrde da na svaki zahtjev odgovore. Uprkos mojoj ustrajnosti, i slanju zahtjeva više puta, svaki put su lopticu prebacivali jedni na druge. A ako uzmemo u obzir da je Zenica jedini grad koji ima razvijenu Strategiju za borbu protiv korupcije, onda je nedostatak informacija zaista ogroman problem. (Danko Bjelić, RTV Zenica)

Tražili smo na lokalnom nivou i dobili smo sve tražene informacije u za to predviđenom zakonskom roku. (Aldin Alić, osnivač omladinskog udruženja REaktiv iz Zenice)

Naša je dužnost da prema Zakonu dostavimo informacije, onima koji to zatraže. (Ivana Jurišić, Viši referent u pisarnici Grada Zenica)

Svi podaci koje su tražile nvo u skladu sa zakonom o slobodi pristupa informacijama mi dostavljamo jer je to podložno kaznama ako se ne dostavi. Ali čuo sam da ima dosta stvari koje se ne dostavljaju i niko ništa ne preduzima i to zavisi od svijesti ljudi koji rade, jer kazne su samo mrtvo slovo na papiru. Niko ne želi da primjenjuje nešto što mu se čini kao negativno po njega ili političku partiju. (Zoran Avram, zamjenik načelnika Opštine Istočna Ilidža)

Što se tiče naše službe mi dobro sarađujemo sa lokalnim medijima. A sa ovim velikim i ne radim. Naše informacije iz grada su dostupne. Mi radimo po zakonu. U kabinet gradonačelnika se šalju zahtjevi i ima osoba koja radi na tome. Mi smo stvarno otvoreni za sve i svakoga. Ja imam izuzetno dobru saradnju sa podmlatkom svih političkih partija. Nije to više kao nekad, to je skoro kao nevladina organizacija u smislu neformalnog obrazovanja. Mladi su, imaju razvijeno kritičko mišljenje. RT Mostar i Naša TV su dobre i ja sam zadovoljna njihovim izvještavanjem. Tako da ipak na lokalnom nivou, barem što se tiče

Grada, je profesionalno izvještavanje. (Sabina Memić, viši samostalni referent za saradnju sa nevladinim organizacijama i vjerskim zajednicama Grada Mostara)

Raznolik institucionalni pristup u sprječavanju korupcije

Na osnovu razgovora sa predstavnicima jedinica lokalne samuprave (JLS) jasno je da postoje velike razlike u sistemskoj posloženosti prevencije i borbe protiv korupcije.

Grad Zenica, barem kada su u pitanju ciljne sredine, jedini ima Strategiju za borbu protiv korpcije i Akcioni plan. Ostale opštine to nemaju mada zamjenik načelnika Istočne Ilidže kaže da postoje dokumenti za borbu protiv korupcije, ali da nije siguran da li se provode (!?). Od predstavnice grada Mostara saznali smo da zbog dugogodišnje izborne krize u Mostaru ne postoji Gradsko vijeće, tako da godinama nema zakondavne vlasti koja je trebala da usvoji i razne strategijske i akcione planove za borbu protiv korupcije.

No, ono što je zabrinjavajuće je da bez Gradskog vijeća nije moguće ni sankcionisati povrede radnih dužnosti, što je plodno tlo kako za nemar tako i korupciju. Tuzla nema usvojenu strategiju, a o internim dokumentima koji regulišu tu oblast nismo kroz intervju uspeli ništa saznati.

Većina intervjuisanih predstavnika JLS smatra da je borba protiv korupcije moguća tek saradnjom sa višim organima vlasti kao i medijima, nevladinim organizacijama i građanima. Neki su istaknuli da je sa tim ciljnim grupama veoma dobro razvijena opštinska saradnja, ali i da se lokalne NVO uglavnom ne bave tim pitanjima. Građani imaju mogućnost u svakoj od JLS poslati sugestije, prijaviti nepravilnosti, pa i korupciju dok je jedino u Zenici u okviru Akcionog plana posebno regulisano prijavljivanje. Međutim, niti jedan sagovornik ne zna koliko je bilo prijava i da li su pokrenuti neki postupci (to je djelimično istraženo u drugoj fazi istraživanja).

Mi smo usvojili neke strateške dokumente o prevenciji korupcije i odredili čvorišta gdje se može korupcija javiti i to je osnova za borbu protiv korupcije. No, koliko se to poštuje ne znam. Mi smo sa malim budžetom i pretpostavljam da je korupcija vezana za veće opštine i gradove, gdje su veće javne nabavke. Imate u posljednje vrijeme priče o korupciji u velikim preduzećima kao što su Elektroprivreda, Putevi itd. Tu se radi o milionskim pronevjerama. (Zoran Avram, zamjenik načelnika Opštine Istočna Ilidža)

Zenica je jedina na području BiH koja ima donesenu Strategiju o borbi protiv korupcije. Svi dokumenti vezani za ovaj problem su dostupni na službenoj stranici Grada Zenica i vidljivi su svim građanima. Opština Zenica već godinama surađuje sa OSCE-om, mrežom Account, Ambasadom Sjedinjenih Američkih Država, ICITAP, INL. Suradnje s nevladinim sektorom skoro pa i da nema, već godinama unazad niti jedna zenička nevladina organizacija ne prijavljuje projekte vezane za korupciju. (Ivana Jurišić, Viši referent u pisarnici Grada Zenica)

Koliko ja znam nema strategije. Zakonom o radu je regulisana povreda službene dužnosti. Onaj ko povrijedi službenu dužnost, krivično se goni. Međutim, općepoznato je da mi nemamo gradsko vijeće i da takve stvari ne može donijeti gradonačelnik. Nema ni nekog

prijedloga ni pokreta ni inicijative, jer nema vijeća. (Sabina Memić, viši samostalni referent za saradnju sa nevladinim organizacijama i vjerskim zajednicama, Mostar)

Mislim da ne postoji Strategija na opštinskom nivou. Uključena sam u mnogobrojne projekte ali vezano za korupciju ne. Inače nevladine organizacije u Tuzli se slabo bave tim pitanjem. Jedino bih izdvojila Centar Civilnih inicijativa. (Maida Mehmedović, animator za kulturu i stručni saradnik za projekte Tuzla)

Grad je raspoložen i ima interes da učestvuje u borbi protiv korupcije. Ja sam lično od samog početka involvirana u mrežu Acconut i njihove aktivnosti. Sarađujemo i sa organizacijom CROA. Grad je spreman za saradnju i pružanje podrške svim nevladinim organizacijama. Dajemo prostor i druga materijalno tehnička sredstva da bi se ovaj problem rješavao. Ali kažem vam, institucionalno u gradu se sve odluke donosi Vijeće kao zakonodavni organ, kojeg nemamo, i u tom smislu mi ne možemo pokretati te aktivnosti. (Sabina Memić, viši samostalni referent za saradnju sa nevladinim organizacijama i vjerskim zajednicama, Mostar)

Zakon o porijeklu imovine je osnovica za borbu protiv korupcije i to prevazilazi opštinski nivo. Vidimo kako se neki ljudi obogate preko noći. Nemoguće je da ljudi koji rade u nekim organima za 4 godine imaju novac da naprave vile po Jahorini, moru itd. Svi to vide i niko ne poduzima ništa. Znam slučajeva ljudi koji su prijavili korupciju i ostali bez posla. To može samo da ispravi sistem nikako pojedinci. (Zoran Avram, zamjenik načelnika Opštine Istočna Ilidža)

Na području Grada Zenica osnovana je Komisija za borbu protiv korupcije u oktobru 2016, koja se na različite načine bavi problemima korupcije, čije su obaveze da prati i uočava moguće vidove korupcije, da ostvaruje suradnju s drugim državnim institucijama vezanim za ovu problematiku. Na području Zeničko-dobojskog kantona donesen je Akcioni plan za borbu protiv korupcije u periodu 2017-2019 godine i javno je dostupan, koji uključuje sve segmente i institucije koje bi trebale biti uključene u rješavanje problema korupcije. Građani korupciju mogu prijaviti Komisiji za borbu protiv korupcije e-mailom, pismeno putem pošte, te ličnom predajom prijave na protokol Ze-do kantona. (Ivana Jurišić, Viši referent u pisarnici Grada Zenica)

Mi jako puno radimo na aktiviranju srednjoškolaca. Pasivnim gledanjem različitih televizijskih programa samo možemo doći do zablude i nagomilavanja problema. Što se tiče kurikuluma oni su su usvojeni i nastavnici koji su bili educirani dalje to znanje prenose na svoje kolege. To je sad dio obrazovnog sistema. U svakom slučaju obaveza je ne samo u sklopu časa odjeljske pričati o korupciji nego svi, i profesorica solfedža, i matematike i tjeslenog... Kroz sve nastavne jedinice se može provući taj problem i učiti kako se boriti. U svakom slučaju treba od najranijeg doba ali i u širokom spektru nije rješenje nametnuti novi predmet nego kroz razne oblasti provući te probleme i učiti konkretno na primjerima. Ljudi ne znaju i nekad možda učestvuju u korupciji, a da nisu ni svjesni, zato je učenje jedan od mehanizama borbe protiv korucije. (Sabina Memić, viši samostalni referent za saradnju sa nevladinim organizacijama i vjerskim zajednicama, Mostar)

Treba uključiti mlade, perspektivne ljude koji su svjesni ovog problema, podučiti ih za borbu protiv korupcije. Svi nivoi vlasti i segmenti države se trebaju aktivno uključiti u ovu problematiku i tražiti načine za rješenja. Također, treba uključiti NVO obzirom da se sve više mladih osoba odlučuje na učlanjenje u neku od njih. Trebaju se pokrenuti kampanje koje govore o ovom problemu, informiraju ljude na koji način da primijete i prijave koruptivne oblike ponšanja. Po mom mišljenju rješenje tog problema leži u uključivanju kompletnog društva u rješavanje ovog problema, te svjesnosti da se ovaj problem ne može riješiti preko noći, nego postepeno. (Ivana Jurišić, Viši referent u pisarnici Grada Zenica)

Optužbe za korupciju su paušalne

Istraživanja Transparency International godinama pokazuju da je korupcija na opštinskom nivou posebno prisutna kada je u pitanju izdavanje raznih dozvola - građevinskih, urbanističkih... kao i na polju zapošljavanja i javnih nabavki. Međutim, naši sagovornici negiraju da u njihovim JLS uopšte ima korupcije ili tvrde, ako je ima da oni o tome ne znaju ništa. Smatraju da se među građanima i medijima uglavnom iznose paušalne ocjene u korupciji navodeći da u njihovim opštinama ništa nikada nije dokazano, pa čak i da se nikakav sudski ili disciplinski postupak nije vodio.

Sagovornici iz JLS navode da su podaci o svim opštinskim procesima i djelatnostima dostupni javnosti, ali i da su sami građani potpuno neaktivni u smislu da prijave bilo kakvu nepravilnost. To je moguće e-mailom, ili elektronskom aplikacijom kao u Tuzli, kao i pismeno preko protokola ili kutija. Mostar je čak imao i projekat Koncept 5 gdje je svaki dan po jedan vijećnik bio zadužen za komunikaciju sa građanima, ali je prestankom rada Gradskog vijeća ta praksa nestala.

Niko od sagovornika ne zna da li je opštinsko/gradsko vijeće ikada raspravljalo o pitanjima korupcije u opštini/gradu.

Podaci o svakoj građevinskoj dozvoli koja se uradi u opštini mogu biti dostupna javnosti i može biti dostavljeno svima sa aspekta slobodi pristupa informacija. Svakog koga zanima može ući u postupak izdavanja svake dozvole koju daje opština. Nisam siguran da su postupci izdavanja tih dozvola nešto naročito koruptivni. Ne znači da je tako u svim opštinama, ali ja pričam o ovoj opštini. (Zoran Avram, zamjenik načelnika opštine Istočna Ilidža)

Što se tiče zapošljavanja kod nas je sve transparentno. Ima javni poziv i tako sve ide, propisano zakonom, putem agencije državne službe i sve ide javnim oglasom pa na komisiju. Je li to ispravno ne znam ali što se tiče procedure ona je otvorena i transparentna. Ja zaista ne znam koliko šta nosi bodova i da li odlučuje onaj završni intervju, samo se pojavi nova kolegica i to je to. (Sabina Memić, viši samostalni referent za saradnju sa nevladinim organizacijama i vjerskim zajednicama, Grad Mostar)

Kada se govori o dostupnosti javnosti, Grad Zenica poštuje Zakon o slobodi pristupa informacijama FBiH, i sukladno s odredbama zakona daje informacije. Na ovom području se

prate zakonske odredbe FBiH, i sukladno s njima donesene su odluke. Sve nepravilnosti koje su bile uočene i potkrijepljene su ispravljene (Ivana Jurišić, Viši referent u pisarnici Grada Zenica)

Jesu sve informacije dostupne, ali ja stvarno ne znam da je nešto bilo nezakonito kod nas. Ja nisam imala takvo iskustvo da sam morala tražiti takve i slične informacije. S druge strane ja trenutno radim na poslu gdje jedno udruženje traži od gradonačelnika informacije o romskoj populaciji u našem gradu, konkretno šta je izdvojio grad, koliko, kojem dijelu, kojim sferama, kome. Ako se od grada traže informacije i dobit će se. Što se tiče građevinskih dozvola ja nisam čula da ima neke korucije, ali ako nekoga interesuje može svakako i pitati. Što se tiče naše službe, mi imamo samo žalbe oko dodjele stipendija nekih koji smatraju da su oštećeni, ali im se obrazloži i u svakom slučaju nikad nismo ni otišli dalje na sud i slično. (Sabina Memić, viši samostalni referent za saradnju sa nevladinim organizacijama i vjerskim zajednicama, Grad Mostar)

Priča da postoji korupcije uvijek ima u medijima. Pogotovo kada je riječ o tenderima. Uvijek se priča da se to može namještati. Lično iskustvo nemam. Na samim tenderima bude žalbi od strane učesnika koji smatraju da su oštećeni. Postoje i slučajevi kada su učesnici nakon uložene žalbe i dobili tender. Dakle ne ostaje se uvijek pri prvobitnoj odluci, nepravilnosti se koriguju. (Maida Mehmedović, animator za kulturu i stručni saradnik za projekte Tuzla)

Treba prvo neko da dokaže korupciju, pa onda će biti lakše. Ja kažem da kod nas nema, koliko znam, dokazanih slučajeva korupcije za Grad Mostar. Niko nije ni tužen. Ništa se ne može tvrditi dok se ne dokaže i ne procesuiru. Sve su to priče. (Sabina Memić, viši samostalni referent za saradnju sa nevladinim organizacijama i vjerskim zajednicama, Grad Mostar)

Ne znam da li je Općinsko vijeće raspravljalo o korupciji. Ne pratim rad vijeća. Imala bih šansu prisustvovati istom ali zbog ostalih obaveza ne prisustvujem. (Maida Mehmedović, animator za kulturu i stručni saradnik za projekte Tuzla)

Naše Gradsko vijeće prestalo je sa radom 2012. i ne znam da li su ikada raspravljali o korupciji. Tako da je Mostar u potpunosti nekako i službeno izdvojen iz svega. Mi radimo i pokušavamo nadomjestiti sve to, ali nema nekih zvaničnih dokumenata, nema strategije, ali sve radi i pokušava držati korak. Ja ne znam da je u gradu neko tužen za korupciju. To ne znači da je nema, ali je prisutno nepovjerenje u vlast. U svakom područnom uredu u Gradu Mostaru imaju kutije za pitanja i pritužbe, ta pitanja idu u kabinet i tako se rješavaju. Pored toga ima mogućnost putem e-maila gradonačelniku poslati pismo poštom. Mislim da je aktivnost „ispod nule“, možda godišnje par puta. Ja stvarno ne znam šta je razlog jer nije da nema problema. Možda su i nezainteresivani i neinformisani. Na vijeću je bio jedan super koncept, projekat: Koncept 5 - način komunikacije s vijećnicima. Taj koncept je dobio i nagradu ali je iskorijenjen kako nema Vijeća. Svaki dan je jedan vijećnik bio otvoren za komunikaciju putem e-maila, telefona, uživo, weba, uglavnom pet načina komunikacije. To je sve funkcionisalo super dok je vijeće radilo. Bila je kancelarija gdje je svaki dan jedan vijećnik sjedio i rezervisan je za građane. (Sabina Memić, viši samostalni referent za saradnju sa nevladinim organizacijama i vjerskim zajednicama, Grad Mostar)

Dosta nas smo i sami krivci. Doprinosimo korupciji. Inače, nevezano za korupciju ljudi ne žele da prijavljuju nepravilnosti, ili ukoliko se odluče prijaviti ne žele da se sazna njihovo ime. Ljudi izbjegavaju svoje odgovornosti. Počevši od nivoa mjesnih zajednica gdje postoje sanduci za žalbe, u kojim već duži vremenski period nismo pronašli niti jednu žalbu, a ljudi uporno pričaju da postoje nepravilnosti, da postoji korupcija. Lično sam i imala priliku, da saznam za korupciju, raspitujući se za jedan konkurs, gdje su mi direktno i otvoreno rekli da se posao plaća. Nisam htjela da učestvujem u svemu tome. Postoji i web stranica sa mogućnosti prijavljivanja. Isto kao i za prijave na stranici Mupa TK, gdje se često puta dokaže da su prijave lažne. Dakle promjene kreću od svakog od nas pojedinačno. Sve je do građana. (Maida Mehmedović, animator za kulturu i stručni saradnik za projekte Tuzla)

Anketiranje jedinica lokalne samouprave

U okviru istraživanja izvedeno je pismeno anketiranje relevantnih opštinskih/gradskih tijela o broju novozaposlenih, raspisanih tendera za javne nabavke u periodu od početka 2017. godine kao i nekih specifičnih podataka o radu JLS u smislu internih dokumenata koji tretiraju korupciju, komunikaciju sa građanima odnosno mogućnost prijave kao i eventualnih postupaka (internih ili sudskih) naspram (osumnjčenih) počinalaca korupcije.

Zatražili smo na osnovu Zakona o slobodi pristupa informacijama da nam se dostave traženi odgovori. Istaknuto je podaci neće biti objavljeni putem medija i da služe samo kao građa istraživačke studije koja će biti sastavljena od rezultata različitih istraživačkih metoda i kao takva objavljena na web stranicama organizacija koje provode projekat i prezentovana na završnoj projektnoj konferenciji krajem ove ili početkom iduće godine. Zahtjev je poslan u 16 JLS, a odgovorilo je samo 9 iako su formalnim kanalima relevantne službe podsjećane da nam dostave podatke i pomognu u sastavljanu izvještaja/pregleda na ovom tematskom polju. Ni u jednom segmentu pitanja nismo tražili imena (zaposlenih, onih koji su dobili tendere odnosno ugovore, optuženih) tako da je naša procijena da je riječ o podacima koji u najvećoj mjeri nemaju posebnu osjetljivost.

Pet od devet JLS koje su dostavile informacije su to uradile u zakonskom roku od 14 dana, dok su četiri to uradile u roku mjesec dana. Međutim, činjenica da čak sedam jedinica to nije uradilo nikako, je još jedan dokaz o ignorisanju zahtjeva zajednice i nepoštovanju zakona. Čak i neki koji su dostavili podatku, to su učinili selektivno izbjegavajući odgovore na neka od postavljenih pitanja ili upućujući na kompleksne skupove informacija koje su na internetu. Zanimljivo je da Grad Zenica, koji ima usvojenu Strategiju borbe protiv korupcije i koji svoju PR kampanju gradi na tome da se intenzivno bori protiv korupcije i striktno poštuje Zakon o slobodi informacija, nije poslao podatke. Inače, kao što se vidjelo predhodno, kroz intervjuje, svi opštinski službenici su rekli da u potpunosti poštuju ovaj zakon.

Kako nije riječ o intrevjuima ili anketiranju licem u lice, nismo mogli tražiti ono što nije dostavljeno odnosno rečeno ili tražiti pojašnjenja. Svaka intervencija tražila bi novi dopis, čekanje minimum dvije sedmice

Jedinice lokalne samouprave (JLS) koje **nisu** dostavile informacije su Živinice, Brčko, Istočno Novo Sarajevo, Foča, Novi Grad Sarajevo, Bihać i Zenica.

JLS koje su dostavile podatke su Tuzla, Novo Sarajevo, Centar Sarajevo, Ilidža, Istočna Ilidža, Pale, Mostar, Banja Luka i Prijedor.

Slijedi pregledni izvještaj dostavljenih informacija.

Novi uposlenici

Na pitanje koliko ljudi je primljeno u stalni radni odnos u opštinskoj/gradskoj administraciji od 1. januara 2017. do 1. juna 2018 godine (tražili smo samo broj i vrstu radnih mjesta, ne imena) i da li je bilo žalbi onih koji nisu primljeni te kakav je njihov status (odbijene su, još se vodi postupak, uvažene su...), **Općina Ilidža** je jedina poslala potpun i precizan odgovor. Po informacijama Stručne službe općinskog načelnika, u tom periodu u Općini Ilidža je primljeno ukupno 20 uposlenika od čega 6 državnih službenika i 14 namještenika i to na pozicije:

Državni službenici:

1. Stručni savjetnik za imovinsko-pravne poslove – 1 izvršilac
2. Stručni saradnik za ostvarivanje prava članova porodica šehida i poginulih boraca, ratnih vojnih invalida i prava demobilisanih boraca i članova njihovih porodica – 1 izvršilac
3. Stručni saradnik za poslove matičara i upravnih postupaka – 1 izvršilac
4. Stručni saradnik – sekretar mjesne zajednice – 2 izvršioca
5. Stručni savjetnik za informatičke poslove – 1 izvršilac

Namještenici:

1. Viši referent za ovjere potpisa, prepisa i rukopisa – 3 izvršioca
2. Viši referent za obradu predmeta i akata – 2 izvršioca
3. Referent za pakovanje, otpremanje pošte i kurirske poslove – 2 izvršioca
4. Viši referent za geodetske poslove i katastar nekretnina – 1 izvršilac
5. Viši referent za prava poginulih boraca – 1 izvršilac
6. Viši referent za popunu MTS i opreme – 1 izvršilac
7. Viši referent – operativac u operativnom centru CZ – 1 izvršilac
8. Viši samostalni referent – sekretar mjesne zajednice – 1 izvršilac
9. Viši referent-nabavljač – 1 izvršilac
10. Viši referent-kućni majstor – 1 izvršilac

Za sva navedena radna mjesta, po informacijama iz Općine Ilidža, bilo je ukupno 3 žalbe, od toga 1 žalba za radna mjesta državnih službenika i 2 žalbe na radna mjesta namještenika. Sve žalbe su odbijene kao neosnovane.

U **Općini Centar Sarajevo**, u dopisu iz kabineta općinskog načelnika se navodi da je radni odnos na neodređeno radno vrijeme, a iz razloga odlaska uposlenika u penziju, zasnovalo ukupno 5 uposlenika. Od tog broja 1 uposlenik je primljen na poziciju stručni saradnik, a ostala 4 uposlenika su namještenici (viši referenti).

Kako je istaknuto, proceduru konkursa za prijem državnih službenika u organima uprave, a prema iskazanim potrebama organa, provodi Agencija za državnu službu Federacije BiH, tako da svaka žalba na prijem državnih službenika zaprima se putem Agencije. Kada je riječ o namještenicima, proceduru prijema provodi organ uprave ali rješavanje po žalbi je, također, u nadležnosti Odbora državne službe za žalbe. U toku Oglasa za prijem namještenika bila je jedna žalba koja je okončana i odbijena kao neosnovana.

U **Općini Novo Sarajevo**, u radni odnos primljeno je 21 lice, i to: 15 državnih službenika (VŠS) i 6 namještenika (VŠS i SSS). Kako je istaknuto iz kabineta načelnika, Odbor državne službe za žalbe FBiH u skladu sa važećim zakonskim i podzakonskim propisima, odlučuje u drugom stepenu te nisu imali podatke o broju žalbi i njihovom statusu.

Po informacijama iz Gradske uprave **Prijedor** u u periodu od 01.01.2017. godine do 01.06.2018. godine, u Gradskoj upravi zaposleno je 18 radnika na neodređeno vrijeme, od toga 10 na poziciju – samostalni stručni saradnik, dva na poziciju – viši stručni saradnik, jedan na poziciju – stručni saradnik, jedan na poziciju – inspektor i 4 na poziciju – vatrogasac. Na rješenja o prijemu u radni odnos uložene su 3 žalbe. Odlukama drugostepenog organa, odnosno Odbora za žalbe sve 3 žalbe su odbijene kao neosnovane.

Grad Banja Luka u dopisu koji je potpisan sa Kabinet gradonačelnika i Odsjek za saradnju sa građanima navedeno je da upražnjena radna mjesta u Gradskoj upravi Grada Banja Luka popunjavaju putem javnog konkursa ili preuzimanjem službenika iz organa druge jedinice lokalne samouprave bez provođenja javnog konkursa, te da je u navedenom periodu u radni odnos na neodređeno vrijeme u Gradsku upravu Grada Banja Luka primljen 41 izvršilac, i to na raznim pozicijama (samostalni stručni saradnik, inspektor, viši stručni saradnik, stručni saradnik, referent, vozač, čistač), te da je u istom periodu za sličan broj izvršioaca, po raznim osnovama, prestao radni odnos u Gradskoj upravi Grada Banja Luka (penzija, dobrovoljno istupanje itd.).

Također, navedeno je, da su na rezultate Javnih konkursa bile izjavljene žalbe (ali nije naveden broj), te da su iste odbijene od strane Odbora za žalbe Gradske uprave Grada Banja Luka.

Inače, 41 novi uposlenik, je najveći broj od svih JLS koje su dostavile podatke, ali je takođe i striktno navedeno da je isti broj napustio posao, radi penzije i drugih razloga. Inače, Banja Luka ima najveći broj zaposlenih u gradskoj upravi, čak 732, ali je i ubjedljivo najveća JLS u BiH.

U Opštini **Istočna Ilidža** nije dobijen podatak koliko je zaposleno radnika od 1.1.2017. do 1.6.2018., ali su dostavljeni podaci o ukupnom broju zaposlenih u institucijama opštine. Ukupno je 50 zaposlenika od toga dvoje magistara, 24 sa visokom stručnom spremom, četiri sa višom, 18 sa srednjom stručnom spremom i po jedan VK i NK radnik. Iako nismo dobili podatak o zapošljavanju u traženom periodu, navedno je da nije bilo žalbi.

U posmatranom periodu u stalni radni odnos u **Gradu Mostaru** je primljeno 6 osoba sa završenom visokom stručnom spremom na radna mjesta državnih službenika i 4 osobe sa završenom srednjom stručnom spremom na radna mjesta namještenika.

Postupak za prijem u radni odnos državnih službenika (VSS) po javnom natječaju provodi Agencija za državnu službu Federacije BiH, tako da u proceduri prijema državnih službenika sudionici javnog natječaja žalbe podnose Agenciji za državnu službu. Stoga Grad Mostar ne raspolaže podatkom koliko je žalbi izjavljeno u provođenju javnog natječaja. Grad od Agencije za državnu službu dobije samo informaciju kada postupak po žalbama bude okončan. Ono što je od početka do kraja bilo u punoj nadležnosti Grada je javni oglas za prijem u radni odnos namještenika, odabir i primanje 4 namještenika u radni odnos. Po ovom oglasu nije bilo žalbi.

U stalni radni odnos u opštinskoj upravi **Opštine Pale** od 1. januara 2017. do 1. juna 2018. godine primljena su 4 (četiri) radnika i to na sljedećim pozicijama:

- samostalni stručni saradnik za administrativno-tehničke poslove načelnika;
- vozač načelnika;
- održavanje čistoće;
- stručni saradnik matičar.

Nije bilo žalbi kandidata koji nisu primljeni putem javnog konkursa na ova radna mjesta.

Od stručne službe za poslove gradonačelnika **Grada Tuzla** dobili smo informacije da je u periodu 1.1.2017. godine do 1.6.2018. godine u službama za upravu i stručnim službama Grada Tuzle putem javnog konkursa zaposlen jedan državni službenik (lica koja obavljaju poslove osnovne djelatnosti u organu državne službe).

Osim toga, a imajući u vidu Zakonom o državnoj službi u TK predviđenu mogućnost preuzimanja državnih službenika iz drugih organa državne službe na području Tuzlanskog kantona, u toku navedenog perioda izvršeno je preuzimanje i jednog državnog službenika iz Ministarstva obrazovanja, nauke, kulture i sporta TK. U toku navedenog perioda u Gradu Tuzla nije proveden niti jedna postupak za prijem u radni odnos namještenika (lica koja obavljaju dopunske poslove osnovne djelatnosti i poslove pomoćne djelatnosti).

S obzirom na to da u skladu sa Zakonom o državnoj službi u TK konkurs za prijem državnih službenika, raspisan na zahtjev organa državne službe, provodi Agencija za državnu službu FBiH, Grad Tuzla ne raspolaže pouzdanim podacima o kandidatima koji su uložili žalbu na izbor državnog službenika u navedenom periodu. U vezi sa konkursom koji je proveden i okončan u 2017. godini ti podaci su dostupni u Agenciji za državnu službu FBiH.

Inače, na kraju ove tematske oblasti nužno je naglasiti da novi Zakon o lokalnoj samoupravi RS, koji treba da bude usvojen u drugoj polovini 2019. godine predviđa tri zaposlena u administraciji na hiljadu stanovnika, i to će važiti za sve opštine u RS preko 5.000 stanovnika.

Kako navodi portal Moja Banja Luka, prema podacima ministarstva lokalne uprave i samouprave RS, ukupan broj zaposlenih u administraciji lokalnih zajednica u RS trenutno je 5.861 i na ovom spisku je već sada nekoliko stotina radnika viška².

Rekorder po broju zaposlenih je gradska administracija Banjaluke, sa 732 zaposlena. Pošto Banjaluka ima 190.000 stanovnika, po novom zakonu treba da ima 570 zaposlenih radnika. U

² <http://mojabanjaluka.info/infograda/clanak/21367/u-gradskoj-upravi-rade-cak-732-radnika>

istraživanju koje je vodila Fondacija za razvoj demokratije iz Sarajeva u saradnji sa UNDP-om u BiH o potrebama mjesnih zajenica i boljem pozicioniranju u JLS, većina opština u Republici Srpskoj, naspram očekivanog zakona, ima višak zaposlenih.

Ako se usvoji zakon sa ovim opštinskim omjerima, očigledno je da će doći do otpuštanja I mogućeg obrnutog procesa koji je do sada išao pravcu da budu primani politički podobni. Sada bi mogli da budu otpušteni politički nepodobni.

Javne nabavke

Broj raspisanih poziva/tendera za javne nabavke u **Općini Centar Sarajevo** za period od 01.01.2017. godine 01.06.2018. godine je 166 procedura i to otvorenih postupaka, konkurentskih poziva za dostavu ponuda, pregovaračkih postupaka bez objave obavještenja, usluga na koje se odnosi/primjenjuje poseban režim / aneks II dio B³, te direktnih sporazuma. Iz Općine je saopšteno da Prema zakonu o javnim nabavkama, obavezni su informacije objavljivati na portalu Agencije za javne nabavke BiH, što i redovno čine. U ovom periodu ukupno su evidentirane 4 žalbe, koje su se odnosile na proceduru javne nabavke. Od ukupnog broja žalbi, samo je jedna djelomično usvojena, a ostale 3 su odbijene.

Općina Novo Sarajevo je u skladu sa odredbama člana 17 stav (1) Zakona o javnim nabavkama BiH, u posmatranom periodu pokrenula 301 javnu nabavku, kroz zakonski propisane postupke javnih nabavki (otvoreni, konkurentski zahtjev za dostavu ponuda, pregovarački postupak bez objave obavještenja, po posebnom režimu za usluge iz Aneksa II dio B i direktni sporazumi).

U navedenom periodu zaprimljeno je 20 žalbi, od kojih je 16 žalbi uvaženo, 4 odbijeno, i svi postupci su okončani donošenjem Rješenja o izboru najpovoljnijeg ponuđača ili Rješenja o poništenju postupka.

U periodu od 01.01.2017. godine do 01.06.2018. godine **Grad Prijedor** je realizirao (otpočeo ili završio) 198 ugovora iz postupaka javnih nabavki. Nezadovoljni ponuđači su uložili 4 žalbe. Odlukama drugostepenog organa, Kancelarije za razmatranje žalbi BiH, utvrđeno je da je jedna žalba osnovana, da su dvije žalbe neosnovane i jedna žalba je odbačena zbog formalnih razloga. Najveći zaključeni ugovor je bio Izvođenje radova sanacije, rekonstrukcije i dogradnje Vatrogasnog doma u Prijedoru i vrijednost 1.481.064,28 KM čiji su izvođač bili Prijedorputevi a.d. Prijedor.

U skladu sa odredbama člana 75. Zakona o javnim nabavkama („Službeni glasnik BiH“ broj: 39/14) Grad Prijedor objavljuje osnovne elemente ugovora za sve postupke javne nabavke, kao i sve izmjene ugovora do kojih dođe u toku realizacije ugovora, na zvaničnoj internet stranici (www.prijedorgrad.org).

U posmatranom periodu u **Gradu Banja Luka** podneseno je 574 zahtjeva za javne nabavke i provedeno isto toliko postupaka javnih nabavki. Na osnovu provedenih postupaka javnih nabavki, u istom periodu je zaključeno ugovora o ukupnoj vrijednosti od 50.308.108,54 KM

³ Riječ je o takozvanim neprioritetnim uslogama kao što su usluge logistike, smještaja, dodatnih usavršavanja...

bez PDV-a (podaci preuzeti sa portala Agencije za javne nabavke BiH www.ejn.gov.ba). Uspješno je okončano otvorenih postupaka 93, pregovaračkih bez obavljanja obavještenja o nabavci 28, direktnih sporazuma 290, te konkurentskih zahtjeva za dostavljanje ponuda 163

U **Gradu Mostaru**, po dostavljenim podacima od Odjela za organizaciju, pravne poslove, opću upravu, civilnu zaštitu i vatrogastvo, provedeno je 36 postupaka javnih nabavki od čega su 25 bile nabavke raznih roba, a 11 usluga. Što se tiče dostavljenog popisa javnih nabava koje je radila ova Služba nije bilo žalbi na odabir izvođača.

U **Opštini Pale** u periodu od 1. januara 2017. do 1. juna 2018. godine raspisano je ukupno 75 postupaka, od toga direktnih sporazuma 56, konkurentskih zahtjeva 12, otvorenih postupaka 7. Žalbe su bile u 3 postupka, a odbijene su dvije.

Opština Istočna Ilidža realizovala je 76 ugovora sa dobavljačima. Novčano najavredniji ugovor je bio za Vršenje usluga na zimskom održavanju javnih površina na području Opštine Istočna Ilidža u vrijednosti 128 hiljada maraka. Nije bilo uloženi žalbi na odabir dobavljača.

Kada je u pitanju **Općina Ilidža**, u pomenutom periodu raspisano je ukupno 294 poziva, za robe 56, usluge 80 i radove 158. Od toga je 6 postupaka poništeno. Ukupna vrijednost ugovora je gotovo 13 i po miliona maraka (13 486 598 KM) bez PDV-a. Ukupno je uloženo 14 žalbi od kojih je 8 odbačeno, a ostale su uvažene te je pokrenut novi postupak koji je u toku, ili je završen izborom istog ili drugog izvođača.

Grad Tuzla pitanja u vezi javnih nabavki nije dostavio. Bez ikakvog obrazloženja izmjenjen je redosljed pitanja te su traženi podaci izostavljeni.

Pravni akti koji regulišu suzbijanje korupcije i mogućnosti prijave

Općina Centar Sarajevo ima usvojenu strategiju borbe protiv korupcije pod nazivom Plan integriteta Općine Centar Sarajevo koji u sebi sadrži plan implementacije borbe protiv korupcije. Zakonom o Agenciji za prevenciju korupcije i koordinaciju borbe protiv korupcije („Službeni glasnik BiH“, broj 103/09) propisano je, između ostalog, i nadležnost za prevenciju protiv korupcije i koordinaciju borbe protiv korupcije u institucijama javnog i privatnog sektora. S tim u vezi, u Općini Centar je donesen Pravilnik o postupanju po podnescima sa indicijama koruptivnog ponašanja, te je u saradnji sa Agencijom održana i obuka sa određenim brojem uposlenika. Nakon održane obuke, formirana je Komisija za zaprimanje podnesaka sa indicijama koruptivnog ponašanja, i od januara 2018. godine, kada je formirana, zaprimila je ukupno 16 podnesaka. Od tog broja, samo dva podnesaka su prosljeđena Agenciji na nadležno postupanje, s obzirom da su se ostali podnesci odnosili na primjedbe na rad službenika, na neljubaznost, što se u smislu Zakona ne smatra koruptivnim radnjama.

Općina Centar Sarajevo, nema informaciju da se protiv bilo kog uposlenika vodi sudski postupak, a odnosi se na koruptivno ponašanje.

U Općini Centar postoji informacijski sistem „otvorena linija“ još od 2002. godine i služi za komunikaciju sa građanima i omogućava evidenciju poziva građana, distribuciju upita u nadležne službe, distribuciju odgovora pošiljaocima, te monitoring odgovornih upita. Također, upiti građana se prikupljaju i u mjesnim zajednicama, kao i telefonskim putem, putem faks, e-mailom, a sistem je u funkciji 24 sata.

S druge strane **Općina Ilidža** nema usvojenu strategiju borbe protiv korupcije, ali je donesen Program borbe protiv korupcije u Jedinostvenom općinskom organu uprave, stručnih i posebnih službi Općine Ilidža 9. septembra 2009. godine i Akcioni plan za borbu protiv korupcije 2018-2020. godina 18. januara 2018. godine. Također doneseno je Uputstvo o podnošenju pritužbi/primjedbi, prijedloga i sugestija na rad općinskog organa uprave, stručnih i posebnih službi Općine Ilidža 4. novembra 2009. godine.

Općina Ilidža ima komunikaciju sa građanima i to putem web stranice i Info-deska, te su u upotrebi obrazci za prijavu korupcije i podnošenje pritužbi/primjedbi, prijedloga i sugestija, koji se nalaze na web stranici Općine, kao i u printanoj verziji na Info-desku Općine, ali nismo dobili podatke o broju eventualnih prijavi korupcije.

Općina Novo Sarajevo nema usvojenu strategiju borbe protiv korupcije kao niti jedan interni dokument koji tretira prevenciju korupcije i odgovornost za počinjenu korupciju. U periodu pisanja odgovora nema postupaka za povredu dužnosti niti se protiv ijednog uposlenika vodi sudski postupak za korupciju.

Ne postoji posebna linija za pritužbe građana. Komunikacija sa građanima ostvaruje se usmeno – neposredno, putem svih telefonskih linija Općine, kao i dostavljanjem odgovora na pitanja i pritužbe putem pošte i elektronske pošte.

Općina Novo Sarajevo ima uspostavljen sistem upravljanja koji ispunjava zahtjeve standarda ISO 9001:2008, koji, kako su naveli, obavezuje da se primjenjuje, održava i razvija sistem kvaliteta sa nizom poboljšanja u cilju efikasnijeg zadovoljavanja zahtjeva, potreba i očekivanja korisnika usluga općinske administracije.

Antikoruptivne mjere u Gradskoj upravi **Prijedor** definisane su Planom integriteta. Akti koji regulišu prevenciju korupcije i odgovornost za počinjenu korupciju su Uputstvo o postupanju sa prijavom korupcije i obezbjeđenju zaštite lica koja prijavljuju korupciju Gradskoj upravi Grada Prijedor („službeni glasnik Grada Prijedor“, broj: 7/18) i Uputstvo o postupanju po prijavama putem aplikacije za prijavu sumnje na korupciju i druge nepravilnosti – APK („službeni glasnik Grada Prijedor“, broj: 7/18).

Protiv uposlenika u gradskoj upravi ne vodi se ni jedan disciplinski postupak niti sudski postupak vezan za korupciju. Građani mogu komunicirati sa Gradskom upravom Prijedor elektronski ili putem dostave štampanih pitanja ili pritužbi.

Kako nam je dostavljeno u odgovoru, prijava korupcije u **Gradu Banja Luka** može da se podnese:

- Putem redovne pošte na adresu Gradske uprave Grada Banja Luka (Trg srpskih vladara 1) sa naznakom – Komisija za prijem, evidenciju i postupanje sa prijavom korupcije i drugim nepravilnostima;
- elektronske pošte na sljedeću adresu: prijava.korupcije@banjaluka.rs.ba;
- sandučeta za prijavu korupcije koje se nalazi u prizemlju gradske uprave i nije pokrivena video nadzorom;
- APK aplikacije kojom je obezbjeđena anonimna prijava putem šifre i
- usmeno na zapisnik kod službenog lica u Gradskoj upravi.

Iz gradske uprave Banja Luka ističu da je na ovaj način obezbjeđena potpuna transparentnost usvojenih dokumenata iz ove oblasti i sa time se zaposleni, građani i svi zainteresovani mogu upoznati, putem sajta grada, i prijaviti korupciju kroz stvorene uslove za bezbjedno prijavljivanje korupcije kao i zaštitu lica koja prijavljuju korupciju.

Komisija za prijem, evidenciju i postupanje sa prijavom korupcije i drugim nepravilnostima, za protekli period, putem sandučeta za prijavu korupcije, zaprimila je jednu prijavu čija obrada je u toku.

Opština Istočna Ilidža ima usvojen Plan integriteta opštine što je je interni antikorupcioni dokument koji sadrži skup mjera pravne i praktične prirode i kojim se sprječavaju i otklanjaju mogućnosti za različite oblike nepravilnosti u gradu kao i koruptivnog ponašanja. Imenovan je menadžer Plana integriteta kao i referent i osoba za nadzor za postupanje po prijavi.

U sklopu Plan integriteta opštine Istočna Ilidža donešeno je i usvojeno Uputstvo o postupanju sa prijavom korupcije i obezbjeđenju zaštite lica koja prijavljuju korupciju u opštinskoj upravi i usvojeno je uputstvo o postupanju po prijavama putem APK (elektronska prijava).

Komunikacija sa građanima se odvija elektronski (na internet portalu opštine se nalazi rubrika „Pitajte nas“) i putem telefonske linije. Nema pokrenutih internih ili sudskih postupaka protiv uposlenika opštine za korupciju.

Grad Mostar je 2009. godine donio Program borbe protiv korupcije u Gradskoj upravi Grada Mostara. Trenutno se ne vodi niti jedan postupak za povredu dužnost, a po saznanima Tajništva gradonačelnika, koje je poslao odgovore, nema saznanja da se protiv nekog uposlenika Grada Mostara vodi sudski postupak za korupciju.

U Centru za usluge građanima Grada Mostara postoji knjiga žalbi za pritužbe građana na rad sa strankama.

Kako je istaknuto u dopisu, kao rezultat opredijeljenosti **Grada Tuzla** da zajedno sa građanima podiže standarde profesionalizma, etike i integriteta, uspostavljen je internet-servis za prijavljivanje svih nepravilnosti u radu – *Etička linija*, putem kojeg građani mogu prijaviti svaku sumnju u uočenu nepravilnost u radu gradske administracije. *Etička linija* je zainteresovanima dostupna na službenoj internet-stranici

Grada: <https://etickalinija.ba/Home/ETIndex/1007?IETFTag=bs-Latn-BA>.

Što se tiče disciplinskih postupaka, trenutno se u Gradu Tuzla ne vodi niti jedan postupak utvrđivanja povrede službene dužnosti protiv državnih službenika ili namještenika. U toku 2017. godine vođen je disciplinski postupak protiv jednog namještenika. Istaknuto je da je kao rezultat provedenog postupka utvrđena teža povreda službene dužnosti (ali se na navodi koja), i izrečena disciplinska mjera, te je imenovanom namješteniku prestao radni odnos u Gradu Tuzla. Što se tiče sudskih postupaka protiv uposlenika, Grad Tuzla ne raspolaže informacijama da li je protiv nekog njegovog uposlenika pokrenut sudski postupak zbog korupcije.

Opština Pale nema usvojenu strategiju borbe protiv korupcije, ali ima Plan integriteta. Kako je istaknuto, Narodna skupština RS je usvojila Strategiju borbe protiv korupcije u Republici Srpskoj kojom je, kao i Akcionim planom, propisana obaveza usvajanja planova integriteta između ostalog i za jedinice lokalne samouprave. Ministarstvo pravde Republike Srpske kao koordinator svih antikoruptivnih aktivnosti u RS vrši i obuke za izradu planova integriteta.

Interni opštinski akti koji tretiraju prevenciju korupcije i odgovornost za počinjenu korupciju su doneseni direktno od strane načelnika opštine na osnovu člana 21. stav 2. Zakona o zaštiti lica koja prijavljuju korupciju. To su Uputstvo o postupanju sa prijavom korupcije i obezbjeđenju zaštite lica koja prijavljuju korupciju u opštinskoj upravi opštine Pale (2017), a objavljeno u „Službenim novinama grada Istočno Sarajevo“ , br: 35/17 od 30.12.2017 i Uputstvo o postupanju po prijavama putem aplikacije za prijavu sumnje na korupciju i druge nepravilnosti – APK (2018) kojim se uređuje način prijavljivanja sumnje na korupciju i druge nepravilnosti u radu opštinske uprave, postupanje po prijavama, postupanje sa dokumentacijom, način i rokovi izvještavanja o evidentiranim prijavama i njihovom statusu.

U Opštini Pale se ne vodi se niti jedan postupak za povredu dužnosti protiv zaposlenih u opštinskoj upravi. Takođe, ne vodi se sudski postupak za korupciju ni protiv jednog zaposlenog.

Prijava korupcije može da se podnese na sljedeće načine:

- dostavom pismena putem pošte na adresu Opštinske uprave ili neposredno predajom pismena u pisarnici opštinske uprave,
- ubacivanje pismena u posebno sanduče za prijavu korupcije koje se nalazi u prostorijama opštinske uprave na info pultu,
- putem elektronske pošte na email adresu: prijavakorupcije@pale.rs.ba,
- putem posebnog linka/banera na zvaničnoj internet stranici opštine, na standardnom elektronskom obrascu i putem Aplikacije APK
- usmeno na zapisnik kod ovlašćenog službenika za prijem prijave korupcije, u skladu sa uputstvom.

Takođe, postoji i komunikacija za različite pritužbe građana elektronski, u pisanoj formi ubacivanjem u specijalno sanduče za prijem pritužbi.

Sažetak i zaključci

- Po istraživanju Transparency International, zapadni Balkan ima drugi po redu najlošiji rezultat u indeksu percepcije. Skoro svaka zemlja ove regije je pravila vrlo ograničen napredak u borbi protiv korupcije. Manjak političke volje, oslabljene institucije i ograničenost političkih prava kreirali su atmosferu u kojoj korupcija cvjeta, a postoji jako malo volje za borbu protiv ove pošasti. Sa druge strane, navodi ova organizacija, države regije djeluju protiv organizacija civilnog društva, vode istrage protiv novinara i političkih oponenta.
- Jedna od velikih prepreka u borbi protiv korupcije u Istočnoj Evropi i Centralnoj Aziji je *zarobljena država*, gdje su moćni pojedinci ili grupe preuzele kontrolu nad donošenjem državnih odluka i koriste korupciju kao sredstvo zaobilaznja pravde. Ovi elementi u Bosni i Hercegovini su još izraženiji jer je država *zarobljena* i složenom državnom strukturom. Ključni problem je ogromno međuetničko nepovjerenje i različito gledanje kako na prošlost tako i na budućnost generisano neriješenim nacionalnim pitanjima koje je Dejtonski sporazum samo amortizovao i koja su se ponovo rasplamsala.
- Svi sagovornici iz medija, NVO sektora i lokalne vlasti se slažu da je Bosna i Hercegovina duboko korupirana država. Predstavnici nevladinog sektora i novinari u odnosu na lokalne gradske i opštinske službenike imaju oštiji stav u stepenu korupcije i ne libe se riječi kojima naglašavaju nivo korupcije, odgovornost vlasti za tako nešto i pogubnost ove pojave na društvo. S druge strane, lokalni službenici, iako potvrđuju da žive u korumpiranoj državi, smatraju da je ona tamo negdje drugo, i da nije u njihovim radnim sredima ili njihovoj jedinici lokalne samouprave (JLS). Ili i ako jeste, da oni o tome ništa ne znaju niti su se sa time susreli.
- Kanal zarobljenosti države, po mišljenju intervjuisanih iz NVO sektora, medija, ali i dijela sagovornika iz lokalne vlasti, je veza političkih partija, ekonomskih subjekata i pravosuđa. Svi intervjuisani su istakli da nema nikakve dileme da je korupcija politički generisana i politički motivisana. Mnogi su izrazili sumnju da je moguće u ovakvim društvenim okolnostima partokratije i političke (pa i etničke) uvezanosti kroz sve sfere života, efikasano pobijediti korupciju. Sagovornici se zalažu za razbijanje takve javne (državne) strukture, ali i navode da su ljudi na političkim i javnim privrednim pozicijama uvezani i da štite jedni druge. Posebno je istaknuto, i to jednoglasno, da pravosuđe nije nezavisno i da su njegovi glavni akteri politički postavljeni, iako postoje procedure i tijela koja bi to trebala onemogućiti. Sagovornici navode da tužioci slabo rade, da se predmeti „stavljaju u ladice“, da politika štiti svoje najviše aktere kao i to da su podignute optužnice često politički motivisane u cilju političkih obračuna, a ne interesa zajednice da se kazne odgovorni i suzbije korupcija. Jedan sagovornik iz medija je precizno definisao problem: *“Taj kanal stranke – javna preduzeća – sudstvo je ustvari ono što korupciju održava na životu sve ovo vrijeme. Smatram da su ova tri čimbenika, zaista odlično uvezana, i da su sakrili svaku rupu putem koje je postojala mogućnost da se otkriju. Da bi se ta veza razbila potrebno da je izmijene generacije i generacije, i da na vlast dođu osobe koje neće stvarati neke nove kanale”*.

- Većina intervjuisanih smatra da je korupcija najprisutnija u sferi zapošljavanja, prije svega politički generisanog, kao i javnih nabavki (tendera). Međutim, svi su istakli da ne postoji ni jedna društvena oblast, pa i nivo vlasti, gdje nema korupcije. No predstavnici lokalne vlasti tvrde da kod njih nema korupcije ili da oni za nju ne znaju. Jedan od sagovornika iz nevladinog sektora ovako definiše problem: *„Najveći poraz jest svijest ljudi da je korupcija prihvatljiva i da ponekad jednostavno bez toga neke stvari se ne mogu riješiti. Najveći novac je u javnim nabavkama, ali velike manipulacije su prisutne i u drugim oblastima, možda čak i pogubnije za društvo, posebno ako uzmemo zapošljavanje za primjer. Više nije riječ o novcu kojim se plati radno mjesto, nego o podaničkom mentalitetu koji se razvije kod tog zaposlenog i koji je cijeli život 'dužan' nekome koga se plaća od novca dobijenog od poreskih obveznika. Rekao bih da je najveći koruptivni novac na najvećim nivoima vlasti, ali da je najčešći na lokalnom nivou, posebno u manjim zajednicama gdje se svi poznaju i onda se kreira začarani krug korupcije iz kojeg niko ne izlazi“.*
- Svi smatraju da su građani previše pasivni i da je potreban snažan front borbe protiv korupcije koji bi uvezao i organe vlasti i medije i NVO sektor i građane. Takođe, u većoj mjeri je jedinstven stav da građani pospješuju korupciju tako što su spremni dati ili daju mito. Međutim, predstavnici medija i NVO sektora smatraju da je takvo ponašanje odgovor na iznuđivanje odnosno da razne javne službe su potkupljive i da se stvorila tradicija da se može nešto ubrzati ili postići ako se da novac.
- Većina sagovornika smatra da BiH ima solidan zakonski okvir za borbu protiv korupcije, ali da se on, kao i legislativa u drugim segmentima društva i privrede, ne sprovodi usljed složenosti (podijeljenosti) države, politizacije, ali i straha od odmazde. Lokalni službenici takođe ističu i da su interne procedure i prijavljivanje nepravilnosti u JLS dobro ustrojene, ali da građani to ne koriste.
- Većina sagovornika nema konkretna rješenja kako se ova politička, pa čak i kriminogena, veza može razbiti. Neki ističu nužnost društvenog povezivanja i mobilizacije građanstva. Navode se i primjeri iz nekih dijelova BiH gdje su pojedinci izašli iz „sistema“, pa su na vidjelo izašle i afere, ali je izražena bojazan da bi ta borba protiv korupcije na lokalnom nivou mogla biti zaustavljena na višim nivoima.
- Većina sagovornika smatra da je NVO sektor korektiv društvenih zbivanja, ali da su ipak njegovi dometi ograničeni jer nema podršku većinske javnosti, koja je prilično neaktivna i nezainteresovana. Neki su istaknuli da aktuelne vlasti sve čine da stranački ovladaju, pored izvršne i zakonodavne, što se podrazumijeva, i sudskom vlasti kako bi potpuno amortizovali opasnost da budu gonjeni za koruptivno postupanje te da nezavisni mediji i NVO sektor treba da ukazuje na to i „bude“ javnost.
- Sagovornici iz sve tri ciljane sfere smatra da je za svako društvo izuzetno značajno da ima profesionalne medije, ali da su oni u BiH iz raznih razloga, od kojih je jedan uvezanost sa vlašću i ekonomskim akterima, nemoćni ili čak izrazito pristrasni. Bilo je i razmišljanja da je izvještavanje medija selektivno, odnosno da neki i koji istražuju korupcijske afere to rade samo protiv svojih neistomišljenika odnosno u cilju interesa svojih gazda ili političkih poltrona. Istaknuto je da postoje i profesionalni mediji, koji su u manjini, ali da je njihov uticaj mali jer dio

javnosti ne reaguje na očigledne dokaze o korupciji. Predstavnicima opštinskih/gradskih organa smatraju da lokalni mediji, barem kada su u pitanju zbivanja u lokalnim sredinama, profesionalnije i preciznije izvještavaju od medija sa državnim ili entitetskim pokrivanjem.

- Većina novinara je istakla da pišući o korupciji trpi pritiske koji se kreću od verbalnih „savjeta“, pa i zastrašivanja, do prijetnji gubitkom posla, sudskih tužbi (po njihovom mišljenju neosnovanih) pa čak i ozbiljnijih fizičkih prijetnji. Jedan predstavnik medija je precizno detektovao problem koji je u skladu sa analizama Medijskih inicijativa i Media plan instituta: „*Oni koji su naklonjeni ili bolje reći oni koji zavise od vladajućih stranaka korupcijom se bave samo u slučajevima kad je čine oni koji su politički neprijatelji vladajućih. Primjera radi, nemoguće je da portal Faktor ili list Stav izvještavaju o korupciji onih koji su kadar SDA, jer su navedeni medij pod velikim utjecajem te političke stranke. Isto važi za Dnevni avaz i SBB, za Večernji list i HDZ, RTRS i SNSD...*“
- Većina sagovornika iz medija i NVO sektora smatra da je najveći problem istraživanja činjenica i konteksta koji se tiču korupcije dostupnost informacija. Iako je Bosna i Hercegovina država koja je prva donijela Zakon o slobodi pristupa informacijama (ZOSPI), sagovornici iz medija smatraju da se on ne provodi ili samo selektivno provodi u smislu da se dostavljaju samo informacije koje nemaju osjetljivost i značaj, posebno u vezi novčanih tokova. Sa druge strane, predstavnici lokalnih organa vlasti tvrde da redovno dostavljaju informacije i medijima i drugim zainteresovanim, jer je to njihova zakonska obaveza.
- Međutim, podatak Medijskih inicijativa upravo iz dijela istraživanja gdje su na osnovu ZOSPI-ja tražene informacije iz opština i gradova pokazuje da se te obaveze u značajnoj mjeri ne izvršavaju. Od 16 ciljanih opština samo je 9 dostavilo tražene podatke. Pet od devet JLS koje su dostavile informacije su to uradile u zakonskom roku od 14 dana, dok su četiri to uradile u roku mjesec dana. Međutim, činjenica da čak sedam jedinica to nije uradilo nikako, je još jedan dokaz o ignorisanju zahtjeva zajednice i nepoštovanju zakona. Čak i neki koji su dostavili podatke, to su učinili selektivno izbjegavajući odgovore na neka od postavljenih pitanja ili upućujući na kompleksne skupove informacija koje su na internetu.
- Većina web stranica monitorisanih JLS sadrži relevantne gradske/opštinske dokumente i ima ažuriranost vijesti koja se kreće u raspone od dva puta nedjeljno do svakodnevno. U većini slučajeva interaktivnost stranica (JLS) sa posjetiocima je moguća mada nisu identični sistemi, mogućnosti, ali i svrha komunikacije. Općine Centar ima kategorije komunikacije „Pitanja i odgovori“, „Kontaktirajte nas“, „Elektronski formulari“, „Stanje predmeta“, „Online uvjerenja“. Na stranici Grada Prijedora omogućeno ostaviti komentar, žalbu, pritužbu. Posebno je zanimljiva kategorija „Virtuelni matičar“ gdje građani mogu dobiti matične dokumente, tako što će se online prijaviti, a dostava će im biti izvršena u *hard copy* putem pošte. Na stranici Istočno Sarajevo postoji rubrika „kontakt“ gdje se elektronskim putem mogu postaviti pitanja ili dati svoji komentari ili primjedbe. Kontakt formular postoji na stranici Novi grad Sarajevo i moguće je postavljati elektronski pitanja pri čemu se u padajućem meniju izabere službe kojoj se upućuje upit ili komentar.
- Sve web stranice, sa izuzetkom Grada Bihaća, sadrže Statute. Statuti nekih gradova i opština sadrže elemente za prevenciju korupcije dok se neki ne dotiču

te teme. Statut grada **Mostara** koji se nalazi na stranici indirektno tretira pitanje prevencije i borbe protiv korupcije kroz tačku "Unutrašnji nadzor". Iako Služba za nadzor kvartalno pravi izvještaje, koji sadrže podatke o svim eventualnim finansijskim i proceduralnim nepravilnostima, niti jedan nije dostupan na web stranici grada niti se zna da li su eventualno pronađene neke nepravilnosti u trošenju budžetskih sredstava. Statut **Brčko** Distrikta, koji je postavljen na stranici, na više mjesta sadrži članove koji na neki način tretiraju borbu protiv korupcije: Član 14- Sloboda udruživanja, Član 44-Revizija finansijskog poslovanja Distrikta, Član 66-Sudovi Distrikta, Član 67- Tužilaštvo Distrikta, Član 68 - Pravobranilaštvo Distrikta. Ovi članovi govore o sistemu kontrole rada institucija i njihovoj odgovornosti pred samom revizijom odnosno sudovima i tužilaštvu. U statutu takođe postoje propisi koji se odnose na zapošljavanje (Član 20- Zaposleni u Distriktu, Član 26- Sukob interesa). U trenutku monitoringa na web stranici Grada **Tuzla** je bio dostupan samo nacrt Statuta Grada. U statutu u Članu 156. i 157. se govori o saradnji organa Grada i pravosudnih organa, pa možemo reći da u tom dijelu postoji indirektna relacija između korupcije i njenog samog otkrivanja i kažnjavanja odgovornih. Statut Općine **Novo Sarajevo**, postavljen na stranicu, sadrži članove koji indirektno tretiraju borbu protiv korupcije: Član 119- Predstavke i pritužbe građana; Član 158- Javnost rada i informisanje.

- Na web stranici Brčko Distrikta postoji postavljena i Strategija razvoja BD za period 2008-2017. godina u kojoj se takođe na više mjesta govori o prevenciji korupcije, spriječavanju rada na crno, pojačanja konkurencije samog tržišta te kontrole rada. Akt iznimno važan za ovu temu, takođe postavljen na stranicu, je Postizborni politički sporazum, konkretno dio koji se odnosi na borbu protiv korupcije i gospodarskog kriminala: „Stranke u ovom sporazumu neće tolerirati korupciju, mito i nepotizam. Vlada će provoditi učinkovit sustav interne kontrole kako bi spriječila i/ili prepoznala i prijavila korupciju, zlouporabu javnih fondova, nepravilnosti u postupcima zapošljavanja i nabave, nepristranost u izdavanju urbanističkih suglasnosti, građevinskih i drugih dozvola...“.
- Na stranici Grada Zenica možemo pronaći Strateški i Akcioni plan za borbu protiv korupcije. Postoje tri dokumenta koja govore o toj temi, a to su: Suzbijanje i prevencija korupcije u lokalnoj samoupravi, Antikorupcijski strateški plan, Antikorupcijski strateški i akcioni plan te je u njima detaljno opisano koji su to načini kojima se planira preduprijeti ili suzbiti korupcija.
- Kako smo saznali iz JLS koje su odgovorile na upitnike, dio JLS iz oba entiteta je usvojio Planove integriteta koji regulišu prevenciju korupcije i odgovornost za počinjenu korupciju. To su Općina Centar Sarajevo, Općina Ilidža, Grad Prijedor, Opština Istočna Ilidža I Opština Pale. Grad Mostar je usvojio sličan document koji se zove Program borbe protiv korupcije. Kako je istaknuto u dopisu Grada Tuzla uspostavljen je internet-servis za prijavljivanje svih nepravilnosti u radu – *Etička linija*, putem kojeg građani mogu prijaviti svaku sumnju u uočenu nepravilnost u radu gradske administracije. Dio JLS iz Republike Srpske na stranicama ima mogućnost prijave korupcije putem elektronske APK aplikacije.
- Sve web stranice, sa izuzetkom Foče i Centar Sarajevo, imaju menije gdje je moguće pronaći dokumente o javnim nabavkama. Takođe, neke JLS imaju postavljene i Pravilnike o javnim nabavkama koje propisuju procedure. Na stranici Grada **Istočno Sarajevo** u trenutku monitoringa postojao je samo plan javnih

nabavki za 2018. godinu. U tom smislu najpotpunija je podstranica opštine Istočna Ilidža gdje postoje sljedeći dokumenti: Plan javnih nabavki za 2018. godinu, Pravilnik o postupku direktnog sporazuma; Odluka o sukobu interesa; Pravilnik o načinu formiranja, glasanja i odlučivanja komisije za javne nabavke. Sajt Grada **Banja Luka** najpotpuniji je kada su u pitanju javne nabavke. Pored plana javnih nabavki objavljene su i završene javnih nabavke, a takođe su objavljeni i neki ugovori (mada ne svi, jer ih je manje nego zaključenih javnih nabavki). Stranica **Novi grad Sarajevo** ima kategoriju Javne nabavke gdje se nalazi popis izvršenih i plan javnih nabavki, te zvanične odluke. Javne nabavke imaju svoj poseban odjeljak na web stranici **Bihaća**. Pored Pravilnika javnih nabavki: postavljena je i kategorija Javne nabavke- rezultati, gdje su objavljene odluke i dobitnici natječaja. Postoje još i kategorije kao što su: javne nabavke koje su u toku, arhiv i realiziranje ugovora, tako da je nešto lakše snalaženje. Inače, sve javne nabavke se izvode po Zakonu o javnim nabavkama koji je donijela Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine u aprilu 2014. godine, koji je objavljen u Službenom glasniku Bosne i Hercegovine, u maju 2014. godine.

- Niti jedna web stranica u periodu monitoringa nije imala ni jedan javni poziv za radna mjesta. Takođe, nisu pronađeni ni dokumenti koji pokazuju ko je zaposlen i na koje radno mjesto. Ove podatke smo uspjeli u određenoj mjeri dobiti kroz dopise JLS na osnovu Zakona o Slobodi pristupa informacijama. U 8 anketiranih JLS koje su dostavile podatke o zapošljavanju, u periodu od 1.1.2017. godine do 1.6.2018. godine (godina i po dana) u stalni radni odnos primljena je 131 osoba. Od toga državnih službenika je primljeno 71 a namještenika 60. Državni službenici su lica koja obavljaju poslove osnovne djelatnosti u organu državne službe (stručni saradnici ili savjetnici), a namještenici su lica koja obavljaju dopunske poslove osnovne djelatnosti i poslove pomoćne djelatnosti (referenti, logistika, usluge).
- Federacija BiH i Republika Srpska nemaju identično pravno rješenje za prijem novih uposlenika. Postupak za prijem u radni odnos državnih službenika u JLS Federacije BiH po javnom natječaju provodi Agencija za državnu službu Federacije BiH dok JLS mogu samostalno primiti samo namještenike. U Republici Srpskoj se postupak izvodi prema Zakonu o državnim službenicima i namještenicima RS, ali nema Agencije, tako da su obje kategorije u nadležnosti JLS.
- Novi Zakon o lokalnoj samoupravi RS, koji treba da bude usvojen u drugoj polovini 2019. godine predviđa tri zaposlena u administraciji na hiljadu stanovnika, i to će važiti za sve opštine u RS preko 5.000 stanovnika. Kako navodi portal Moja Banja Luka, prema podacima ministarstva lokalne uprave i samouprave RS, ukupan broj zaposlenih u administraciji lokalnih zajednica u RS trenutno je 5.861 i na ovom spisku je već sada nekoliko stotina radnika viška. Rekord po broju zaposlenih je gradska administracija Banjaluke, sa 732 zaposlena. Pošto Banjaluka ima 190.000 stanovnika, po novom zakonu treba da ima 570 zaposlenih radnika. U istraživanju koje je vodila Fondacija za razvoj demokratije iz Sarajeva u saradnji sa UNDP u BiH o potrebama mjesnih zajednica i boljem pozicioniranju u JLS, većina opština u Republici Srpskoj, naspram očekivanog zakona, ima višak zaposlenih. Ako se usvoji zakon sa ovim opštinskim omjerima, očigledno je da će doći do otpuštanja i mogućeg obrnutog procesa koji je do sada išao u pravcu da budu primani politički podobni. Sada bi mogli da budu otpušteni politički nepodobni.

MEDIJSKE INICIJATIVE

udruženje za razvoj medija i promociju profesionalnog novinarstva

- Podatke o raspisanim i zaključenim javnim nabavkama od 1.1.2017. godine do 1.6.2018. godine dostavilo je 8 JLS (grad Tuzla izostavio je te podatke). Zaključeno je ukupno 1584 ugovora. Najviše u Banja Luci, 574, a najmanje u Mostaru, samo 36. Nismo mogli saznati da li je tako mali broj nabavki rezultat “amortizacije” Mostara zbog desetogodišnje izborne pauze ili jednostavno nisu dostavljeni svi podaci. Primjera radi od ostalih JLS na zadnjem mjestu po broju ugovora su Istočna Ilidža i Pale sa 76 i 75 ugovora, koje su višestruko manje od Mostara.